

FRONTISSA

Publicació semestral de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

Juny 2012 - núm. 23

editorial

20è aniversari de la Coordinadora de Centres d'estudis de Parla catalana

Acte de constitució de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Vic, 6 de juny de 1992. D'esquerra a dreta: Ramon Ordeig (Patronat d'Estudis Osonencs), Antoni Gavalrà (Institut d'Estudis Vallencs), Francesc Romero (Institut d'Estudis Ilerdencs), Jordi Figuerola (Patronat d'Estudis Osonencs), Joaquim Albareda i Santi Ponce (Centre d'Estudis Socials d'Osona). Foto: Josep M. Riu.

La Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) es va constituir el dia 6 de juny de 1992 a la ciutat de Vic, amb la presència de 23 centres d'estudis. El procés constitutiu de la CCEPC es va iniciar l'abril de 1991 a Lleida, amb la celebració del 1r. *Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana* convocat per l'Institut d'Estudis Ilerdencs, la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, l'Institut de Cultura "Juan Gil-Albert" d'Alacant, l'Institut d'Estudis Baleàrics, l'Institut d'Estudis Eivissencs, l'Institut d'Estudis Gironins, l'Institut d'Estudis Vallencs, l'Institut Menorquí d'Estudis, el Centre d'Estudis Socials d'Osona, la Societat Arqueològica Lul·liana i l'Institut de Recerca "Jaume Vicens i Vives" de la Universitat Pompeu Fabra. Al congrés, Joaquim Albareda (Centre d'Estudis Socials d'Osona) i Antoni Gavalrà (Institut d'Estudis Vallencs) presentaren una ponència on es plantejava la creació d'una associació de centres d'estudis. El congrés va concloure amb la creació d'una comissió gestora que va agilitzar els tràmits per a constituir definitivament la CCEPC.

Els objectius fundacionals de la CCEPC els podríem sintetitzar en els següents conceptes:

- Editar un butlletí d'informació general.
- Crear canals de comunicació entre els investigadors, estimular la relació entre els centres i les universitats, coordinar línies d'investigació...

- Organitzar un sistema de distribució de publicacions.
- Promoure la presència pública dels centres.
- Promoure iniciatives legislatives i/o administratives en benefici dels centres.

L'àmbit territorial d'actuació de la CCEPC i dels centres associats des del primer moment es va concretar en els territoris de llengua catalana. La vintena de centres presents en la constitució de la CCEPC s'han anat incrementant anualment fins arribar als 119 centres associats actuals. La CCEPC ha tingut com a seus socials operatives fins l'any 2000 l'Institut Jaume Vicens i Vives de la UPF i simultàniament l'Institut d'Estudis Ilerdencs i a partir del 2000 l'Institut d'Estudis Catalans.

En el moment de fer balanç de les dues dècades passades és bo i convenient fer recordatori de totes les complicitats positives que s'han articulat per avançar en un projecte que és de tots i que sense el conjunt dels centres d'estudis i associacions similars de recerca res hauria estat possible. Els centres són persones compromeses dia a dia que fan possible el miracle setmanal d'activitats, semblant coneixement i cultura per construir una societat i un país més compromès amb la vida i el món. Moltes són les persones que han participat en els afers de la CCEPC, des de les juntes i des de les múltiples activitats generades. A tothom moltíssimes gràcies. El camí és obert i fa via cap el futur que hem de construir amb esperança i convicció.

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
CCEPC

Premi Nacional de Patrimoni Cultural 2007

sumari

des de la universitat

La identitat dels catalans i la dels japonesos segons el mirall de la prehistòria

pàg. 2

una imatge, una història

Arribada d'Antoni Maura a Palma el dia següent de l'atemptat a Barcelona (23 de juliol de 1910)

pàg. 3

coneguem els centres d'estudis

Terra dels avis, la memòria de la terra, a Rosselló

pàg. 4-5

ccepc

Itineraris de l'exposició "el món agrari a les terres de parla catalana"

pàg. 6

institut d'estudis catalans

Darreres exposicions a l'Institut d'Estudis Catalans

pàg. 7

institut ramon muntaner

La projecció dels centres d'estudis

pàg. 8-9

l'entrevista

Entrevista a Ramon Arnabat Mata

pàg. 10-12

la finestra

Dignitat Recuperada. Retrats per a la memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982)

pàg. 13-14

l'arxiu

L'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, arxiu d'arxius

pàg. 15-16

museu

El Museu Industrial del Ter. Natura i cultura a la vora del Ter

pàg. 17-18

ressenyes i novetats

pàg. 19-23

La identitat dels catalans i la dels japonesos segons el mirall de la prehistòria

Catalunya, un país on la prehistòria no té gaire interès...

L'arqueologia prehistòrica és una disciplina que a Catalunya ha tingut en el passat un cert predicament. Bona prova que aquesta afirmació és certa pot ser el fet que una de les primeres coses que va fer la Mancomunitat de Catalunya va ser crear un Servei d'Excavacions Arqueològiques; també la Generalitat republicana va dotar-se d'un bon servei d'arqueologia. Un dels motius d'aquest fet és que en la construcció de les identitats nacionals, l'arqueologia hi juga sovint un paper important.

Avui no és pas així; l'arqueologia en general, però sobretot la prehistòrica no està present en les manifestacions més importants de la cultura del país. La Generalitat borbònica no ha fet realment gaires esforços en aquest sentit i sols cal fer una ullada a les inversions realitzades en aquest camp quan hi havia diners —fa uns anys— i adonar-se que han estat molt minses, gairebé inexistentes. Hi ha alguna relació entre aquest fet i la construcció d'una identitat nacional?

El Japó i la passió per la pròpia prehistòria

Aquesta pèrdua del "coneixement" respecte a la prehistòria sol ser una mena d'indicador, un test sobre el propi país. Hi ha pobles, on la construcció de la identitat nacional és tan important que la ciència gira al seu voltant; i no ens referim a pobles culturalment febles o desestructurats. El Japó és un cas que ens pot ajudar a comprendre el que volem dir. Per a ells, les recerques sobre els seus orígens són molt importants i, en aquest sentit, quan es parla de prehistòria es tracta de temes realment populars. El públic sol fer preguntes i els científics s'esforcen per respondre aquesta mena de qüestions identitàries.

Enxampat mentre falsificava el passat!

Una anècdota il·lustrarà molt bé el que volem dir. En el mes de novembre del 2000 l'arqueòleg Fujimura Shin'ichi, un dels "savis" en l'arqueologia nipona, que sempre sorprenia per la seva gran perícia en trobar jaciments arqueològics significatius, que després d'excavats oferien resultats immediats i definitius sobre la prehistòria, va ser descobert per un equip de televisió fabricant, al llarg de la nit, els jaciments arqueològics que després "descobria" de dia, davant de les càmeres de televisió. De fet, li van parar una trampa, ja que els periodistes suposaven que tot plegat era un engany i el van seguir fins a filmar amb càmera d'infraroigs el procés de falsificació de les troballes. Un cop descobert ho va confessar i tots els mitjans de comunicació van publicar la notícia. Però, amb la finalitat de justificar aquest comportament l'arqueòleg va al·legar que havia actuat sota la pressió dels mitjans que li demanaven respostes a preguntes que no en tenien. En definitiva, el frau era la resposta a l'extraordinari interès de la gent! Algú el va veure com una víctima de l'interès de la gent per descobrir la seva identitat nacional!

A Catalunya hi ha arqueòlegs mediàtics, científics que descobreixen cada matí el paraigües o la sopa d'all, però cap d'ells actua sota la pressió de la opinió pública per saber quelcom del nostre passat. I és que, entre nosaltres no cal... simplement l'interès de la ciutadania i de les castes polítiques envers aquest tema és molt migrat.

Un colofó necessari...

¿Quines són les causes d'aquesta situació a casa nostra? Naturalment hi ha moltes causes combinades, però no és aliè a tota aquesta situació el fet que a Catalunya els sistemes de presentació del nostre patrimoni arqueològic són primitius i sovint mortalment avorrits. Al Japó tot això és

ben diferent: així per exemple al nord de l'illa de Honshu hi ha l'imponent jaciment de Sannai Daimaru (12000-2300 a.p.); està totalment museïtzat, convertit en un parc d'exposició permanent, modèlic, amb reconstruccions in situ de les estructures excavades; un altre indret, de fet un dels primers jaciments museïtzats, el de Toro, a Shizuoka va ser ja reconstruït el 1951! O el de Yoshinogari, a Saga (Kyushu) ha estat reconstruït i és un referent important en la construcció de la identitat nacional del Japó, basada en la domesticació de l'arròs... I és que ells estan interessats en descobrir fins a quin punt el conreu de l'arròs forma part de l'explicació sobre ells mateixos.

El cas català és radicalment diferent com tothom sap. Aquí estem lluny de tenir jaciments prehistòrics reconstruïts, comprensibles, accessibles al coneixement. Fins i tot el propi Museu d'Arqueologia de Catalunya ha estat objecte d'un pla per desmantellar-lo i fondre'l en una mena de híbrid que el desnaturalitzaria. En Miquel Tarradell ens deia que aquest país nostre "quan va tenir bons cervells que pensaven en l'arqueologia no hi van haver diners, i quan hi ha hagut diners hi han mancat els cervells". Be, ara, al mig de la crisi més profunda que ha patit el país en els darrers cinquanta anys, els intents de desnaturalitzar i destruir el Museu d'Arqueologia de Catalunya xoquen amb una manca de diners una altra vegada... Fins i tot per destruir cal tenir diners i per sort, no en tenim! Per tant, encara hi ha l'esperança que els tecnòcrates, sense diners, no facin res i aquest Museu que ha estat el vaixell insígnia de la nostra arqueologia, se salvi de ser destruït i algun dia torni a servir per fonamentar algunes de les idees que hi ha a sota de tota construcció identitària.

JOAN SANTACANA MESTRE
UNIVERSITAT DE BARCELONA

Arribada d'Antoni Maura a Palma el dia següent de l'atemptat a Barcelona (23 de juliol de 1910)

TEMA: Arribada d'Antoni Maura
 ANY: 1910
 LLOC: Palma
 FONTS: Arxiu Josep Carles Tous

El 22 de juliol de 1910, l'expresident del Govern Antoni Maura va sofrir un atemptat a Barcelona a l'estació de França on havia arribat procedent de Madrid amb la intenció de traslladar-se en vaixell a Palma. En baixar del tren, un individu jove vestit amb camisa clara i amb gorra, es va apropar portant a la mà una pistola Browning. En adonar-se'n, alguns acompanyants intentaren neutralitzar l'agressor, però no van poder impedir que aquest disparés; finalment, el periodista mallorquí Enric Vives va aconseguir desarmar l'agressor. Les ferides sofertes pel polític a una cama van ser guarides amb urgència al vagó del tren i posteriorment dins el vaixell "Miramar", on un especialista, el Dr. Cardenal, va reconèixer el ferit i va autoritzar que pogués realitzar el viatge.

La notícia de l'atemptat commocionà la ciutat i es va tributar una gran benvinguda al polític. Una vegada atracat el vaixell, van pujar a

bord el bisbe Campins i la família de Maura. Es va disposar una planxa especial perquè pogués pujar l'automòbil fins a la coberta del vaixell. El moment del desembarcament, amb Maura damunt un matalàs portat pels senyors Guasp, Bartomeu Maura, Pere A. Servera, Josep Socías, Josep Forteza Rey i Antoni Pinya, va ser molt emotiu i el nombrós públic i autoritats ovacionaren Antoni Maura i el periodista Enric Vives. El ferit va ser col·locat dins el cotxe i va ser necessari desmuntar la capota per poder portar-lo estirat. L'automòbil va davallar lentament del vaixell per la planxa sostingut des de darrere amb cordes fins a l'esplanada.

L'agressor, Manuel Posa, de vint anys d'edat, va ser detingut, era repartidor de revistes, estava afiliat al Partit Radical i odiava Maura per la seva política reaccionària.

Antoni Maura va ser cinc vegades president del Govern espanyol. L'interès de la fotografia se centra

en la seva figura, quan feia deu mesos que havia cessat la seva segona etapa com a president del Govern com a conseqüència dels greus esdeveniments derivats de la Setmana Tràgica de Barcelona l'any anterior. Aquest incident va ser el tercer intent d'atemptat contra la vida del polític, després dels soferts el 12 d'abril de 1904 a Barcelona i el 25 del mateix mes i any a Alacant.

D'altra banda, la imatge també és interessant perquè podem veure el vaixell "Miramar", un dels més importants de la companyia Isleña Marítima, que durant la Primera Guerra Mundial es dedicà al transport de carbó i el 9 de febrer de l'any 1918 embarrancà i es perdé en aigües gallegues en la cala dels Aguilones prop del cap Ortegual, amb deu víctimes mortals, entre les quals, el capità Jordi Bennassar.

XAVIER DEL HOYO BERNAT
 INSTITUT D'ESTUDIS BALEARICS

Terra dels avis, la memòria de la terra, a Rosselló

Conferència (setembre de 2011) de Miquela Valls sobre els paisatges del Rosselló descrits per Josep Pla.

La ciutat d'Elna, diem "ciutat" a la manera medieval perquè tenia —i té encara— muralles i per tant gaudia d'aquest títol, és una aglomeració d'uns 7.500 habitants situada a 12 km al sud-est de Perpinyà i a 5 km de la mar, a la part sud de la plana del Rosselló, encimbellada sobre un petit turó d'on domina la baixa vall del Tec. És actualment la ciutat més antiga del Rosselló sempre en activitat amb, com a mínim, 2.500 anys d'ocupació des de l'Iliberis ibera, passant pel Castrum Helenae dels Romans i el bisbat visigòtic, per arribar a l'Elna moderna. Ha ocupat gairebé sempre el rang de capital d'aquesta zona fins la fi del període feudal que és quan Perpinyà la substitueix en aquesta funció i és per aquesta raó que conserva un valuós patrimoni històric i artístic: des del segle VI fins al segle XIX va ser seu del bisbat del Rosselló tot i que els seus bisbes varen traslladar la seua residència a Perpinyà a principi del segle XVII. S'hi pot visitar per això la catedral i el claustre romànics, el nucli antic de la Vila d'Amunt, el museu Terrús de pintura moderna i la Maternitat Suïssa del castell d'en Bardou, que, com és ben sabut, va acollir des de la fi de la guerra civil espanyola i fins 1944 les dones refugiades que anaven a donar

a llum, en un ambient humà i familiar que era com una illa de pau en un món destrossat.

Elna ha tingut vocació agrícola des de sempre degut a les terres d'hort que l'envolten, terres fèrtils constituïdes per les successives riudes del Tec, gràcies també al sistema d'irrigació i a la bonança del clima. Per aquesta raó va tenir a partir de 1896 un sindicat propi de pagesos; la llei francesa els autoritzava des de 1884. Aquest sindicat agrupava també els hortolans dels vilatges del voltant tots situats a banda i banda del Tec, un dels tres rius

que reguen i marquen profundament la geografia de la Catalunya del nord.

Aquest sindicat serà l'ens per excel·lència que organitzarà durant pràcticament un segle l'economia i la vida agrícoles en general: primer de tot crea el mercat a l'engròs a partir de 1896, un any abans de Perpinyà; el mercat anirà desplaçant-se a mesura dels seus successius eixamplaments. Crea també la Cooperativa dels hortolans que, a més de vendre els productes necessaris als conreus, comprenia una de les més grans sales de festes que hi havia al Rosselló al moment de la seua construcció a l'inici dels anys 30.

Aquesta presentació era necessària per entendre el perquè de la creació de l'associació Terra dels avis, un dia de 2005, quan, després de la davallada en picat de l'economia agrícola, que s'accentuà molt a partir de la dècada dels 80, i del desànim que això suposava, uns quants hortolans jubilats van decidir salvar la memòria dels seus avantpassats pagesos per poder transmetre-la en el futur i així, permetre potser la reutilització d'una experiència rica i sàvia que la modernitat enlluernadora dels supermercats i de la mundialització havia fet passar per obsoleta. Des del principi doncs, no hi havia pas únicament el desig de conservar amb una certa nostàlgia, sinó l'obsessió de

El mercat a l'engròs d'Elna durant la dècada dels anys 1930.

Part de les col·leccions de material agrícola al local deixat per l'ajuntament al núm. 13 de la Ronda Voltaire, al centre d'Elna.

transmetre apostant per un futur que, d'una manera o altra, hauria de ser necessàriament en part agrícola.

La primera tasca de l'associació fou la d'iniciar un procés de demanda de classificació com a "monument històric", de la bandera i del drap mortuori del sindicat, peces de gran valor artístic (1897 i 1899) per protegir-los definitivament, cosa que se va aconseguir el 2007. La bandera és actualment exposada en el museu d'història de la ciutat.

Al mateix temps es va començar la col·lecta d'eines i material dels diversos cultius presents al Rosselló durant el segle passat (hort, vinya, cereals i ramaderia) així com documents agrícoles. Un conveni ha permès el diposit en bones condicions d'aquest material en un local que pertany a l'ajuntament; la col·lecta continua sempre avui dia. Aquestes col·leccions, tot i no ser valoritzades actualment seran exposades en el futur i també estudiades en el marc de la història de les tècniques. S'ha posat una especial atenció al recull de totes les informacions relacionades a cada peça per a garantir l'origen d'aquestes peces, tot esperant un inventari definitiu i informatitzat que encara fa falta. Aquesta part, ha estat i és, sens dubte, l'assumpte més pesant per l'associació degut a la mida de les peces, a l'espai que necessiten i a la conservació que algunes requereixen.

A banda de les col·leccions, Terra dels avis, també té una tasca de difusió de la història agrícola del Rosselló,

dins la mesura dels seus mitjans limitats. A més de conferències organitzades una vegada l'any en el marc de les jornades del patrimoni, l'associació ha publicat el 2009 un llibre bilingüe català-francès sobre la història i els aspectes tècnics del Rec d'Elna, un canal que té el seu origen cap a l'any 1000. Aquest rec, avui en desús, va vertebrar l'activitat agrícola però també industrial de la zona permetent a la vegada l'evacuació de les aigües de pluja, el funcionament dels set molins de farina, d'oli o drapers situats sobre el seu recorregut, però també l'irrigació de les terres.

En fi, Terra dels avis vetlla per la conservació de la llengua catalana; els seus documents són sempre bilingües i una atenció especial és posada en els termes tècnics i en el ric vocabulari lligat a les plantes, a les tècniques, els noms de terme, etc. S'està començant actualment una enquesta en català entre els agricultors jubilats sobre les tècniques de cultiu de la manera més científica possible de manera que les informacions obtingudes puguin ser contrastades entre elles i, perquè no, posades novament en pràctica en certs casos.

La difusió d'aquest patrimoni passa també per les escoles i en particular per les que tenen una línia bilingüe, com les de l'ensenyament públic, amb les quals intentem establir relacions privilegiades. En aquest marc, s'està preparant actualment un projecte europeu *Comenius Regio* amb una escola d'Elna i

d'altres del Principat de Catalunya.

És justament la identitat catalana i la nostra situació geopolítica que ens fa girar cap al sud i cap a Barcelona; d'aquí ve la nostra adhesió concretada l'any passat en la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Aquesta adhesió va portar fruits immediats amb l'exposició sobre el món agrari, ja que vam poder col·laborar pel que fa als documents nordcatalans i vam poder ensenyar aquesta exposició a l'ajuntament d'Elna durant el mes de setembre de 2011.

Òbviament, les dificultats per aconseguir tirar endavant una associació amb objectius tan ambiciosos són nombroses, començant per l'escassetat de finançament que no ens permet la contractació de personal fix; només funcionem amb voluntaris, tot i que els aspectes a cobrir requereixin cada vegada més temps i siguin cada vegada més especialitzats.

Per acabar, direm que tot el treball que fem a Terra dels avis està orientat cap el futur, vers un **Centre d'interpretació de l'agricultura rossellonesa**, on esperem ensenyar les col·leccions i els documents, ajudar a conèixer una agricultura de qualitat i de proximitat, fomentar-la i incitar a estudiar-la.

Per contactar-nos, podeu fer-ho a través del correu electrònic terradelsavis@gmail.com, per correu postal a Terra dels avis, Ronda Voltaire, núm. 13, 66200 Elna (Estat Francès). També podeu trucar al secretariat, a la Maite Barcons al 00 33 672 22 21 22.

JOAN LLUÍS MAS

Estendard del Sindicat dels hortolans d'Elna.

Itineraris de l'exposició "el món agrari a les terres de parla catalana"

L'exposició "El món agrari a les terres de parla catalana", promoguda per la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, l'Institut Ramon Muntaner i la Fundació del Món Rural, està enllaçant programacions a diverses localitats des de la seva inauguració el 2 de març de 2011.

El disseny del circuit itinerant de l'exposició és la conseqüència de l'assoliment de les fases programades anteriorment. Editat el catàleg i construïda una segona còpia, es va oferir als centres d'estudis la possibilitat de programar l'exposició, amb l'objectiu de definir dues línies d'itinerància.

A finals del mes de febrer de 2012 es va tancar la recepció de comandes i només restava donar resposta a aquestes peticions, tenint en compte que molts centres d'estudis coincidien en les dates triades.

Elaborar el calendari no ha estat senzill i ha calgut negociar segones i terceres opcions de programació.

Tenim doncs dues còpies de l'exposició viatjant pel territori, amb una perspectiva que ens porta fins el 2014. De moment, la itinerància és de 52 localitats, tot i que aquest nombre pot augmentar, doncs encara queden algunes dates sense programar.

A cada lloc, l'exposició sempre ha anat acompanyada d'alguna activitat paral·lela, com ara conferències, taules rodones, mostra d'eines del camp... i ha estat un motiu de relació entre els centres d'estudis i altres col·lectius relacionats amb la temàtica que tracta la mostra (sindicats agraris, cooperatives, museus, arxius, etc).

Les entitats promotores del projecte considerem que se n'han assolit plenament els objectius. Ara fa més de tres anys es començava a definir el pla de treball per demanar la col·laboració de centres i altres entitats, aconseguir imatges, digitalitzar-les, classificar-les, comissariar i construir l'exposició, etc. Exposició, catàleg i Banc d'imatges (www.mdc.cbuc.cat) són els resultats de tot aquest treball, plenament rendibilitzat econòmicament i socialment, que ens apropa a la singularitat d'un món, l'agrari, important en el passat i estratègic en el futur.

Aquesta és la programació de l'exposició:

2011 CÒPIA A	Programació	Població
Palau Robert	2 al 30 març	Barcelona
Pavelló Firal	1 al 10 abril	Móra la Nova
Edifici del sucre	12 al 27 abril	Vic
Santuari de Meritxell	3 al 29 maig	Canillo
Centre Cívic El Passeig	4 al 20 juny	La Seu d'Urgell
Casa Cotorí	22 juny al 13 juliol	El Pont de Suert
Monestir de Santes Creus	17 juliol al 15 agost	Santes Creus
Gimnàs - UCE	17 al 24 agost	Prada de Conflent
Ajuntament	29 agost al 17 setembre	Elna
Fira de Sant Miquel	28 setembre al 2 octubre	Lleida
Museu de la Vida Rural	7 octubre al 6 novembre	L'Espluga de Francolí
Fira de Sant Andreu	25 novembre al 12 desembre	Torroella de Montgrí
2012 CÒPIA A	Programació	Població
Museu de la Pell. Igualada	13 gener al 19 febrer	Igalada
Fira de S. Josep. Mollerussa	17, 18 i 19 març	Mollerussa
Can Déu (Unnim). Sabadell	19 abril al 17 juny	Sabadell
Museu de l'anxova i la sal	28 juny al 29 juliol	L'Escala
Sala exp. Ajuntament	6 al 20 agost	Castellfollit de Riubregós
Centre Cívic L'Escorxador	1 al 30 setembre	Gelida
L'Enrajolada	4 octubre al 19 novembre	Martorell
Castell de Calonge	20 novembre al 9 desembre	Calonge
Sala exp. Municipal	10 al 30 desembre	La Garriga
2012 CÒPIA B	Programació	Població
Museu del Montsià	9 març al 9 abril	Ampostà
Cooperativa de Falset	10 abril al 10 maig	Falset
Tarragona - Recercat	12 al 13 maig	Tarragona
Sala Gran del Castell	18 al 3 juny	Sta. Coloma de Queralt
Comú de Particulars	9 al 24 juny	La Pobla de Segur
Ateneu d'Avià	2 al 15 juliol	Avià
Sala Sindicat	16 juliol al 5 agost	Cabra del Camp
Casa Cultura	13 al 26 agost	La Sénia
Pallissa del Senyor	6 al 16 setembre	Altafulla
Sala Gran Canonja (Seu Vella)	24 setembre al 7 octubre	Lleida
Casa Cultura	8 d'octubre al 5 novembre	Ulldecona
Cap Ecomuseu o Presó	6 al 30 novembre	Horta de Sant Joan
Vinseum	1 desembre al 15 gener	Vilafranca del Penedès
2013 CÒPIA A	Programació	Població
Casa Gòtica	12 gener al 24 febrer	Argentona
Museu Ca n'Oliver	25 febrer al 31 març	Cerdanyola del Vallès
Local Social	2 al 16 abril	Campllong
Museu Municipal	22 abril al 2 juny	Sta. Perpètua Mogoda
Museu de L'Hospitalet	3 juny al 31 juliol	L'Hospitalet Llobregat
Ecomuseu - Farinera	1 al 31 agost	Castelló d'Empúries
Museu de Ripoll	2 al 30 setembre	Ripoll
Centre Cultural la Marineta	1 al 31 octubre	Mollet del Vallès
Arxiu Comarcal	1 al 28 novembre	Banyoles
2013 CÒPIA B	Programació	Població
Sala Cultura Sa Nostra	1 febrer al 15 març	Eivissa
Pati Castell	1 al 30 abril	Torredembarra
Sala Exposicions del Castell	2 al 30 maig	Sant Martí Sarroca
Paller de Casa Gassia	1 al 30 juny	Esterrí d'Àneu
Sala Exposicions del Castell	9 al 26 juliol	Pallejà
Sant Joan	1 al 31 octubre	Arties
Casal	1 al 17 novembre	Vila-rodona
Espai Cult. Canals d'Urgell	1 al 18 desembre	Mollerussa
2014 CÒPIA A	Programació	Població
Can Martri o Can Coris	per concretar (maig)	Sant Cebrià de Vallalta

Darreres exposicions a l'Institut d'Estudis Catalans

«Marie Curie, 1867-1934»

Amb motiu de l'Any Internacional de la Química (2011) i de la celebració del centenari del Premi Nobel de Química a Marie Skłodowska-Curie, l'Institut d'Estudis Catalans preparà una exposició per a homenatjar la trajectòria destacada d'aquesta dona excepcional. Filla de la immigració, va ser la primera dona a obtenir un doctorat en física a França i a esdevenir catedràtica de la Universitat de La Sorbona de París. Ha estat també l'única dona que ha obtingut dos premis Nobel i que ha estat enterrada al Panteó de París per mèrits propis.

L'exposició, organitzada pel Museu Curie, l'Institut Curie de París, amb la col·laboració del Ministeri d'Afers Estrangers i Europeus francès i el Centre Nacional de Recerca Científica (CNRS), ha estat cedida a l'Institut d'Estudis Catalans per a fer-ne la versió catalana, exposar-la a la seva seu i coordinar-ne la itinerància.

Atesa la importància de la figura de Marie Skłodowska-Curie i la seva excepcional combinació de capacitat científica i qualitat humana, l'Institut d'Estudis Catalans ofereix als centres d'ensenyament la itinerància de l'exposició, per fer arribar a tothom els trets més significatius de la seva vida i trajectòria.

«Els elements químics, joies imprescindibles»

Tot el que podem observar, l'atmosfera que ens envolta i nosaltres mateixos, és format per elements químics. N'hi ha prou amb noranta elements per a poder explicar-ho tot: el món mineral i el funcionament dels organismes vius. En el segle XXI, fent ús de la química, aquests elements fan possible que nosaltres visquem molt més i molt millor que els nostres predecessors. Se'n pot demanar res més?

L'exposició mostra un gran nombre d'elements químics en estat pur, els minerals d'on s'obtenen i algunes de les aplicacions més interessants. El nucli central de l'exposició és la col·lecció d'elements que Marc Boada ha recollit durant anys en els llocs més diversos, així com els minerals –alguns, d'extraordinària bellesa– que ha aportat el museu de geologia Valentí Masachs de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), a Manresa.

«El Carxe, territori de frontera»

El Carxe és el fragment més petit de la llengua catalana. La situació geogràfica que ocupa –en un extrem de la regió de Múrcia– i el fet d'haver-se format durant el segle XIX ha despertat l'interès dels estudiosos. La celebració del centenari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, creada el 1911, just en el moment de

màxima expansió del Carxe, ha motivat aquesta exposició, promoguda per la Delegació de l'IEC a Alacant.

La mostra consta de dues parts: una destinada a donar a conèixer el Carxe (geografia, història, demografia, dialectologia, sociolingüística, estatut jurídic i cultura popular) i una altra que s'ocupa dels lingüistes relacionats amb la Secció Filològica de l'IEC que han estudiat aquest territori, com són Pompeu Fabra, Pere Barnils i Sanchis Guarner. A més dels panells amb informació escrita i gràfica, l'exposició inclou projeccions audiovisuals que permeten escoltar rondalles amb la veu dels autòctons del Carxe i veure fragments de la pel·lícula *Orson West*, de Fran Ruvira, basada en la visita que el director nord-americà Orson Welles va fer al Carxe als anys cinquanta a la recerca de localitzacions per a un western que no es va arribar a fer mai.

«Natura catalana: rica i plena»

L'exposició consta d'unes quaranta fotografies a gran format de tota mena de motius realitzats amb diferents tècniques: grans mamífers i aus (caça fotogràfica), insectes (macro), éssers unicel·lulars (micro) i paisatges. Es tracta de la primera exposició que organitza la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN), membre de la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN), filial de l'IEC.

Si esteu interessats en acollir alguna d'aquestes exposicions al vostre centre, demaneu informació al Gabinet de Presidència de l'Institut d'Estudis Catalans: sadell@iec.cat

La projecció dels centres d'estudis

Aquests darrers mesos han estat molt positius per a la projecció dels centres d'estudis en el conjunt dels territoris de parla catalana. Visibilitat, reconeixement, valorització de l'activitat i de la recerca... tot això ha estat possible gràcies als nostres projectes en xarxa, una xarxa implantada en el territori, que tot i la seva heterogeneïtat, té clars quins són els seus objectius i la seva vocació, i que aprofita les oportunitats en forma de projectes que se li van presentant.

La vuitena edició del **Recercat** va tenir lloc enguany a Tarragona, Capital de la Cultura Catalana 2012. Hi van participar 120 entitats i vàrem comptar amb la presència d'unes tres-centes persones procedents de diferents centres d'estudis. El més decebedor va ser la presència de públic local, la més reduïda dels darrers anys.

Tota l'activitat es va concentrar en el Palau Firal i de Congressos de Tarragona el que va permetre que els participants poguessin gaudir amb facilitat de les diferents propostes del programa: la fira, les taules rodones, les exposicions i els premis de reconeixement.

El Recercat es va iniciar el dia 12 de maig a les 10 del matí amb la inauguració de la Fira a càrrec de diferents autoritats i representants dels centres d'estudis locals. Hi van intervenir, el Sr. Jordi Piqué, del Cercle d'Estudis Històrics "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona, el Sr. Jordi Rovira, de la Reial Societat Arqueològica Tarraconesa, el Sr. Xavier Tudela, president de l'Organització Capital de la Cultura Catalana, el Sr. Ramon Marrugat, de la Fundació Privada Mútua Catalana, el Sr. Lluís Puig, president del patronat de l'Institut Ramon Muntaner i la Sra. Carme Crespo, tinent d'alcalde de Patrimoni, Turisme i Festes.

A les 10.30 es van iniciar els passos d'audiovisuals. Enguany es podien visionar els següents documentals: *La Festa Major de Gràcia 2010. Amb les mans i el cor*, produït pel Taller d'Història de Gràcia i la Fundació Festa Major de Gràcia; *el Centre d'Estudis Escalencs, 30 anys*, a càrrec del Centre d'Estudis Escalencs; *Un passeig pels Tallers per a*

la Festa Terres de l'Ebre, programa del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. DVD produït per l'empresa gestora a Terres de l'Ebre, la Ségola PD&M SL.; *Els bombardeigs franquistes al Penedès (1937-1939). Història i Memòria*, una producció de l'Institut d'Estudis Penedencs amb la col·laboració del Centre de Recerca i Documentació de l'Aviació Republicana i la Guerra Civil, el Memorial Democràtic, l'Ajuntament del Vendrell i el Departament de Governació i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya; *els Brigadistes entre nosaltres*, documental de Jordi Domènech, Toni Orensanz i Manel Vinuesa per a No Jubilem la Memòria i *Història d'un barri*, guió i direcció de Boro Mañó i produït pel CEIC Alfons el Vell.

A les 11.00 es van iniciar les diferents taules de presentacions. Enguany vàrem comptar amb les següents propostes. **"Els usos del passat"**. Diàleg sobre com el patrimoni i la història han estat i són utilitzats des de la política i com influeix en la nostra percepció dels elements i els fets. Hi van intervenir la Sra. Montserrat Duch, catedràtica d'Història contemporània de la Universitat Rovira i Virgili i investigadora principal del Grup ISOCAC (Ideologies i Societat a la Catalunya Contemporània) i el Sr. Joaquín Ruiz de Arbulo, catedràtic d'Arqueologia de la Universitat Rovira i Virgili i investigador vinculat a l'ICAC (Institut Català

d'Arqueologia Clàssica). Va moderar-la: Francesca Mestre, de la revista *Auriga*; **"Associacionisme, gestió i defensa del territori"**. L'objectiu d'aquesta taula rodona fou abordar com des de diferents perspectives l'associacionisme dels territoris de parla catalana treballa per la defensa del territori, tant en un sentit literal, defensant dia a dia el patrimoni cultural i natural, com des d'un punt de vista més global i simbòlic treballant per la defensa de la llengua i la cultura. Hi van participar: Hèctor Hernández, Associació Mediambiental la Sínia, Lola Paniagua, Plataforma, Salvem la Platja Llarga i el Bosc de la Marquesa, Ireneu Castillo, Protegem el Canal de la Infanta i Dolores Queralt, Òmnium Cultural. El responsable de la moderació va ser Xavier Eritja del Grup d'Estudis Hortariu de l'Ateneu Popular de Ponent. Al final del matí va tenir lloc la presentació del projecte "Arxiu de la memòria personal", a càrrec d'Oscar Jané, professor de la UAB.

Ja a la tarda va tenir lloc la taula **"Experiències entorn el món agrari a través del llibre Cròniques rurals i del catàleg de l'exposició El món agrari a les terres de parla catalana"**. Hi van participar Joan Rendé, escriptor, i Lluís Foix, periodista. Va moderar-la l'escriptor Jordi Llavina. Aquesta activitat es va realitzar en col·laboració amb el Museu de la Vida Rural de l'Espluga de Francolí.

Totes les taules van comptar amb una important presència de públic i van

Acte de lliurament dels premis Recercat.

Diada de jocs i esports tradicionals.

ser molt ben valorades pels assistents.

Enguany també vàrem comptar amb un elevat nombre d'exposicions de diferents temàtiques i formats: **Aigua; Els centres d'estudis, una xarxa de cultura i recerca al territori; El món agrari a les terres de parla catalana; La dona: referent social i cultural al Pirineu; La Guerra del Francès a les Terres de l'Ebre, combinada amb una exposició de gravats del Setge de Tarragona; La primavera republicana al Penedès (1931-1936); i Les Terres del Gaià a l'Arxiu Albert Bastardes.**

Com cada any, l'acte central del Recercat va ser el lliurament de Premis. Els guardonats van ser el Centre d'Estudis d'Altafulla i el Sr. Josep Riba i Gabarró. L'acte va ser presidit per l'Honorable Conseller de Cultura, el Sr. Ferran Mascarell, qui de nou va mostrar el seu interès, seguiment i suport a l'activitat dels centres d'estudis.

També es van programar algunes activitats complementàries: dues visites i uns tallers infantils vinculats a la recerca local. Les visites van permetre un apropament al patrimoni romà de Tarragona i als esdeveniments del Setge durant la Guerra del Francès.

Volem agrair a les entitats de la comissió organitzadora d'aquesta vuitena edició, a les entitats i institucions col·laboradores, a la Fundació Privada Mútua Catalana i als centres i persones participants la seva implicació perquè aquesta edició hagi assolit de nou els seus principals objectius: ser un punt de trobada anual, donar visibilitat i valoritzar el conjunt de l'activitat.

El 2013 el Recercat se celebrarà a Ripoll. En breu, us informarem de les dates.

Després del Recercat el següent aparador per a la difusió i venda de les publicacions dels centres d'estudis és la Fira del Llibre Ebrenç, 2 i 3 de juny. L'estand de l'Institut acull les publica-

Inauguració del congrés Els jocs en la Història.

cions de tots aquells centres d'estudis interessats en participar, essent un pol d'atracció important de la Fira.

Un altre projecte que pot ajudar-nos en la visibilitat és la participació en les **Jornades Europees de Patrimoni 2012**. Des de l'Institut vàrem entrar en contacte amb la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya per a incentivar i fer més present la participació dels centres d'estudis. Ens va semblar una bona manera de reivindicar el paper dels centres d'estudis de recerca i difusió envers el seu patrimoni més proper. S'han incorporat enguany diferents propostes i esperem poder anar consolidant aquesta participació en els propers anys.

El **Congrés Internacional Els Jocs en la Història** va tenir lloc els dies 18 i 19 de maig a Móra la Nova. Significava la cloenda d'un projecte a llarg termini 2008-2012 amb l'objectiu d'incentivar l'aparició de recerques i experiències vinculades al joc tradicional. S'han realitzat 4 jornades itinerants, 4 publicacions i finalment el congrés. L'origen del projecte es troba en la nostra vinculació amb el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i les dues jornades que vàrem celebrar vinculades a la FESCAT de jocs tradicionals que se celebrava a Horta de Sant Joan.

El congrés ha estat organitzat pel CPCPTC, els ajuntaments de Móra la Nova i Ascó i l'Institut Ramon Muntaner. Hem comptat amb la col·laboració de moltes institucions, administracions, associacions i persones, sense les quals el congrés no hauria estat possible.

El congrés es va complementar amb la Diada de Jocs i Esports Tradicionals, una opció més lúdica d'aproximar-se al joc tradicional oberta a tots els públics i que va tenir lloc al Pavelló Firal de Móra la Nova i entorns.

El congrés ha estat tot un èxit de participació i assistència. Ha estat un fòrum d'entitats, organismes, professors, estudiants investigadors interessats en l'anàlisi dels jocs tradicionals des de les més diverses disciplines. Es van presentar 3 ponències, 28 comunicacions lliures, una taula rodona, 8 pòsters-comunicació, 4 llibres i es van poder visitar 4 exposicions, més la retrospectiva dels pòsters presentats els anys anteriors. També hi va haver un espai dedicat a la mostra d'audiovisuals vinculats al joc tradicional.

En total es van inscriure entorn a les 170 persones de diferents procedències: França, Portugal, Galícia, el País Valencià, les Illes ...i de diferents col·lectius. La propera fita és l'edició de les actes l'any 2013.

Finalment, l'Institut i els centres d'estudis han estat convidats a participar en la jornada celebrada el dia 7 de juny a la Universitat d'Alacant. Gràcies a l'acord entre la Xarxa d'Universitats Joan Lluís Vives i l'Institut Ramon Muntaner, es va demanar la presència de les revistes científiques dels centres d'estudis en aquesta jornada. Des de l'Institut s'ha preparat i enviat el material, hi han estat presents una setantena de capçaleres diferents i s'han enviat diferents articles relacionats amb els centres d'estudis, les seves revistes científiques i els repositoris on poden ser consultades.

En definitiva, lentament però de manera ferma anem fent passos per a que els centres d'estudis tinguin el protagonisme que es mereixen en aquells àmbits que li són propis: els vinculats amb els temes de patrimoni, de recerca científica i de difusió cultural. Això només és possible si la xarxa funciona, si ens donem suport els uns als altres i si la informació circula i es pot transmetre.

No voldria acabar aquest article sense felicitar a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana per els seus vint anys, en un moment de creixement i d'enfortiment, malgrat la situació desfavorable que estem travessant, i això és el resultat de la feina ben feta. Per molts anys!

M. CARME JIMÉNEZ
DIRECTORA DE L'INSTITUT RAMON MUNTANER

Entrevista a Ramon Arnabat Mata

Nascut a Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès) l'any 1957. Va ser durant molts anys el responsable de la Secció d'Història de l'Institut d'Estudis Penedesencs. Els anys 2006 i 2007 en va ser vicepresident i, a partir de l'any 2008 n'és el president, des d'on ha impulsat un nombre important de projectes col·lectius. També és membre fundador i representant de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana en el Memorial Democràtic i codirector del suplement de l'*Avenç Plecs d'Història Local*.

La seva recerca es pot subdividir en tres etapes: una primera etapa (1987-1995) centrada en l'estudi de la conflictivitat senyorial al Penedès el segle XVIII, el Trienni Liberal i els moviments contrarevolucionaris i a la sociabilitat popular al tombant dels segles XIX i XX.

La segona etapa (1996-2005) s'integra dins el Grup de Recerca Consolidat de l'Institut Universitari d'Història de la Universitat Pompeu Fabra i elabora la seva tesi doctoral dirigida per Josep Fontana amb el títol *Revolució i contrarevolució a la Catalunya del Trienni Liberal (1820-1823)*. Amb aquest estudi va guanyar el Premi Jaume Vicens Vives que atorga l'IEC l'any 2001. La recerca en aquesta etapa es centra en la revolució i la contrarevolució durant la crisi de l'Antic règim i la revolució liberal a Catalunya i en els estudis comparatius europeus.

La tercera etapa s'inicia l'any 2006 amb la seva integració a la URV i la seva participació en el grup de recerca consolidat "Ideologies i Societat a la Catalunya Contemporània" (ISOCAC). La recerca es focalitza en els aspectes polítics, socials i culturals del període 1931-1979. Actualment és professor lector d'Història de la Universitat Rovira i Virgili.

Bona part de la teva recerca s'ha centrat en períodes històrics convulsos o en dictadura. Com creus que marquen l'espai local les situacions polítiques conflictives generals?

Està clar que el marc general condiciona el local, però també ho és (i sovint s'oblida), que el marc local incideix en el general. I això passa, tant durant el Trienni Liberal (1820-1823) en el conflicte entre revolució i contrarevolució, com en la Segona República (1931-1939) en el conflicte entre democràcia, revolució i feixisme. Els fets d'octubre de 1934 en són un bon exemple. A més, els períodes de conflicte acostumen a resumir i presentar alhora i interrelacionats els diversos comportaments socials, cultures polítiques i interessos socials i econòmics dels diferents grups que conformen la societat del moment. Durant el conflicte és quan es manifesten en tota la seva intensitat.

Com influeixen les conductes i les circumstàncies d'aquests períodes tan freqüents en els segles XIX i XX en els anys posteriors als conflictes?

Si partim d'una concepció dinàmica de la societat, de que aquesta és transformada constantment en funció de les pràctiques i de les relacions entre els humans i el medi i entre els mateixos humans, podem constatar que aquesta transformació social és el resultat de canvis i continuïtats. Doncs bé, els conflictes, sovint serveixen per accelerar els canvis (no necessàriament positius per a la col·lectivitat humana), per qüestionar les continuïtats. Per tant, està clar que els conflictes influeixen en els períodes

posteriors, de la mateixa manera que els períodes anteriors, aparentment no conflictius, influeixen en els conflictius. El moment del conflicte, és el moment en que les contradiccions socials, econòmiques, polítiques o culturals que existeixen a la societat es posen en evidència, es manifesten. Per això ens permeten copsar aspectes socials que no podem apreciar en els moments menys conflictius.

Quins creus que haurien de ser els objectius de les línies de recerca a realitzar pels centres d'estudis envers els dos darrers segles?

Crec que estem mancats d'estudis històrics bàsics que abastin tot el territori, i aquest és un dèficit important de la nostra historiografia. Per a realitzar aquests estudis és imprescindible la col·laboració entre el món universitari i els centres d'estudis d'una manera complementària. Cal consensuar projectes col·lectius, de país, de forma conjunta i afrontar els principals reptes historiogràfics que tenim, per exemple: l'estudi dels conflictes socials de base popular de la segona meitat del segle XIX; de l'exercici del poder local, tant el XIX, com el XX; dels espais de sociabilitat, formal i informal del primer terç del segle XX o dels anys centrals del segle XIX; de les formes de treball i les relacions socials en el món rural i urbà; de l'abast social de la repressió franquista; dels nivells de transformació social, econòmica, política i cultural que significà el període de la Segona República, tant en el període de pau, com durant la guerra; dels canvis i continuïtats socials, polítics i culturals registrats al llarg dels segles XIX i XX.

Durant molt anys has estat vinculat a l'ensenyament secundari i ara ets professor a la Universitat Rovira i Virgili. Quina opinió tens de la relació entre recerca local i ensenyament?

Un dels principals defectes dels historiadors que ens dediquem a l'ensenyament, secundari o universitari,

és que ens obsessionem pels continguts, per la quantitat, però treballem poc les metodologies i les tècniques de recerca històrica amb els alumnes. Penso que si treballéssim més els aspectes metodològics i la recerca obtindríem un triple guany: interessar més joves per la història, millorar la formació dels estudiants d'història i ajudar a la societat a pensar històricament, tal i com ens proposava Pierre Vilar. I la recerca local, perquè en definitiva tota recerca és local, pot ajudar-nos molt en aquests aspectes al relacionar la història amb el territori i la gent més propera.

Pel que fa a l'educació secundària, els treballs de recerca de Batxillerat, són una bona oportunitat per interessar els estudiants en la història i la pràctica de recerca històrica, i de fet a molts instituts s'està fent i s'estan obtenint molts bons resultats. Pel que fa a la universitat, penso que el contacte dels aprenents d'historiador amb les fonts primàries és imprescindible en la seva formació, i què millor que iniciar-se amb aquelles fonts primàries més properes i sovint desconegudes. No tan sols per a conèixer una mica millor la història local, sinó, sobretot, per iniciar-se en la pràctica de l'historiador, tot aplicant a les fonts la metodologia de la recerca històrica.

I de la relació entre els estudis locals i la recerca universitària? Creus que s'han produït canvis en aquests darrers vint anys?

Sí. S'han produït canvis i en positiu. No tants com a mi m'agradaria, però avui no es pot escriure una història de Catalunya sense tenir en compte la història local. Ara per ara la relació entre la Universitat i els estudis locals és més fluïda, i això ha estat resultat d'un doble esforç: per part de la Universitat hi ha hagut un obertura territorial, coincidint amb els nous temes de la historiografia, i per part dels estudis locals s'han afrontat aquests des d'una perspectiva més general. Sovint, la història local permet aproximar-nos millor a les persones i els grups socials, a la seva realitat i comprensió del món, a la seva psicologia, a la seva cultura i, d'aquesta manera, entendre més bé com actuen i perquè actuen d'una

Visita al CIARGA 2012.

manera determinada. La contraposició entre història local i general és falsa, tota història és local, tota història fa referència a un espai, un temps i una societat, el que és important és la metodologia emprada, les preguntes que es fan, la reflexió de l'historiador,... Com ja fa tants anys va dir Josep Fontana, l'interès d'una recerca històrica no depèn de l'obertura del diafragma, sinó dels ulls que miren. En definitiva ens hem de posar al cap d'una vegada que el que cal diferenciar és entre una història ben feta i una història mal feta, no pas en l'àmbit territorial que aquesta abasta.

Quins objectius et vas marcar en accedir a la presidència de l'Institut d'Estudis Penedesencs? Quin balanç fas d'aquests anys?

Jo formo part d'un equip, el que conforma la Junta de l'IEP, que hem continuat un redreçament de l'Institut que es va iniciar quatre anys abans, el 2002. La Junta actual ha fet un esforç especial en aquest redreçament per tal de rejuvenir l'entitat; treballar per projectes lligats al món universitari i a d'altres centres d'estudis; millorar la projecció de l'entitat en el territori; potenciar i ampliar les seccions a d'altres camps (la sociologia, l'economia, la natura, les noves tecnologies); tot mantenint i augmentant, alhora, l'activitat que fins aquell moment ja es venia fent. No ha estat una tasca fàcil en una entitat que té 800 socis individuals i 200 de col·lectius repartits

pels 47 municipis de les comarques de l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf. Ara, vist amb una certa perspectiva, podem comprovar que s'han assolit la majoria d'aquests objectius o que estem en procés d'aconseguir-los. El balanç és, doncs, força positiu.

L'IEP realitza una mitjana de 120 activitats anuals (conferències, debats, projeccions, exposicions, visites, excursions, llibres, revistes, presentacions), això vol dir que cada setmana de l'any hi ha dos o tres activitats de l'IEP en algun municipi del Penedès. A més, publiquem una mitjana de cinc llibres a l'any i dos o tres números de la revista *Del Penedès*. Des de l'IEP hem aconseguit una cosa insòlita a Catalunya, integrar el tema cultural en els plans estratègics territorials, concretament en el Pla Estratègic del Penedès impulsat per la Fundació Pro-Penedès, del qual l'IEP és el responsable de l'àrea de cultura. A més a més, durant els darrers anys l'IEP ha estat l'impulsor de la campanya per una Vegueria del Penedès. De manera que, avui, l'IEP és el pal de paller de la cultura del Penedès i no hi ha cap àmbit de la cultura que ens sigui aliè, d'aquí que hem adoptat com a lema "Cultura + Penedès = IEP"

Des de l'Institut d'Estudis Penedesencs has impulsat recerques col·lectives que s'han convertit en projectes de referència com el projecte "Tots els noms". Pots exposar els objectius principals, estructura del projecte i resultats?

El projecte "Tots els Noms" és un projecte de recerca i divulgació històrica que vol analitzar en profunditat el període 1931-1979 al Penedès i que vol donar importància als noms, és a dir als protagonistes d'aquests fets. El projecte es va iniciar l'any 2006 i des de llavors hem realitzat multitud de recerques i d'activitats de divulgació (llibres, conferències, exposicions, documentals, debats, enregistraments) agrupats en quatre grans temàtiques: la Segona República, la Guerra Civil, el Franquisme i la lluita per la Democràcia. Aquest és un projecte molt ambiciós que s'ha pogut realitzar gràcies a la col·laboració d'un equip de més de cinquanta persones. Aquest projecte té, com a cara pública, una pàgina web: www.totselsnoms.org on estan penjats els resultats de les nostres recerques. Entre aquests voldria destacar les bases de dades de víctimes de la Guerra Civil (amb 2.260 noms), dels represaliats pel franquisme (2.100 noms) i dels regidors i alcaldes republicans (1.660 noms). A més a més, s'han dissenyat tres itineraris de Memòria Democràtica al Penedès: el pas del Front pel Penedès, la Defensa de Costes i el Vesper de la Gloriosa (l'aviació republicana), amb un total de 39 senyals que permeten seguir el patrimoni i la història de la guerra civil a les nostres comarques (aquest projecte s'ha realitzat conjuntament amb els tres consells comarcals i el Memorial Democràtic). També s'ha elaborat el mapa de fosses del Penedès amb 66 fosses localitzades. S'han preparat tres grans exposicions itinerants: *La primavera republicana al Penedès, 1931-1939*, *Els bombardeigs franquistes al Penedès, 1937-1939* i *Lluita per la democràcia! 1969-1979*. S'han publicat deu llibres, dels quals destacaria: *Tots els noms. Les víctimes de la guerra civil al Penedès*; els estudis sobre la repressió franquista a l'Alt i al Baix Penedès, i *Somnis en paper. La premsa republicana al Penedès*; i hem realitzat tres documentals (sobre el pas del front pel Penedès, els bombardeigs franquistes i els republicans a Mauthausen).

Teniu actualment algun projecte col·lectiu en marxa?

Actualment tenim altres projectes

col·lectius en marxa, com ara el de *La Cultura al Penedès: passat, present i futur* que intenta esdevenir un marc d'anàlisi de la història cultural de les nostres comarques, un estudi del present i, sobretot, plantejar propostes de futur. Tot plegat partint de la base de la potencialitat de la cultura en el desenvolupament humà, social i territorial. Aquest és un projecte que està en marxa des de l'any 2009 quan vàrem instaurar la *Festa de la Cultura del Penedès* i el lliurament biennal dels reconeixement culturals Emili Giralt a la recerca, Teresa Basora a la divulgació, Pau Casals a la trajectòria i Santiago Rusiñol a les arts. A més a més, cada secció té els seus projectes concrets sobre història, literatura, toponímia, geografia, ciències socials, arqueologia, numismàtica i filatèlia, arts, natura i medi ambient, tecnologia de la informació i la comunicació.

També has estat molt directament vinculat al projecte de Centre d'Interpretació de l'Aviació Republicana i la Guerra Aèria (CIARGA) de Santa Margarida i els Monjos. Ens podries explicar aquest projecte?

Tot plegat va començar amb l'Estació Territorial de Recerca del Penedès (ETRP) (2007-2010) fruit d'un conveni a tres bandes: Direcció General de Recerca de la Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Santa Margarida i els Monjos i Institut d'Estudis Penedesencs. L'ETRP tenia com a missió la recerca sobre l'aviació republicana i la guerra aèria a Catalunya, i era un projecte pioner a Catalunya que relacionava el món de la recerca universitària, dels estudis locals i de l'administració local, per tal de fer recerca general des del territori. Malauradament ha estat el primer i el darrer, ja que malgrat els bons resultats obtinguts, no hem obtingut nou finançament. La crisi ha estat l'excusa per tallar d'arrel aquest innovador projecte. Al llarg de tres anys, un equip pluridisciplinari format per historiadors, arqueòlegs, tècnics informàtics i aeronàutics, museòlegs i pedagogs i didàctes, han realitzat una recerca des de diversos camps sobre un mateix tema: l'aviació republicana a Catalunya: aeròdroms, personal, aparells, bombardeigs, infraestruc-

tures, patrimoni,... Amb l'objectiu de conèixer millor un tema molt poc conegut i construir la base de futur: un centre de documentació i un centre d'interpretació. Els resultats de la recerca s'han publicat en el llibre que he coordinat junt a F. Xavier Hernández: *Estratègies de recerca i transferència del coneixement històric-arqueològic. El cas de l'aviació republicana*.

Bé, d'aquest projecte en va sortir el Centre de Recerca i Documentació de l'Aviació Republicana i la Guerra Civil, on es recull la bibliografia i els documents històrics orals, visuals i textuals relacionats amb el tema, obert al públic, i que està situat a la Biblioteca dels Monjos (www.aviacioiguerracivil.com); i el *Centre d'Interpretació de l'Aviació Republicana i la Guerra Aèria* (CIARGA) (www.ciarga.cat) instal·lat a Santa Margarida i els Monjos, on s'explica el paper de l'aviació durant la guerra civil, des de l'organització de l'aviació republicana, fins als bombardeigs franquistes a Catalunya. Tot plegat mitjançant una museografia que utilitza tot tipus de recursos tècnics per implicar el visitant. És l'únic centre d'aquestes característiques a tots els països catalans i a l'estat espanyol. El Centre està gestionat conjuntament per l'Ajuntament de Santa Margarida i els Monjos i l'IEP i està obert al públic els caps de setmana i entre setmana per a visites concertades.

Com a codirector de *Plecs d'Història Local* podries valorar la repercussió d'aquesta publicació en el conjunt de la recerca històrica catalana.

Els *Plecs* són un element molt important en el marc de la historiografia catalana. Per una banda permet donar a conèixer noves recerques i nous enfocaments en el camp de la història local, i per l'altra dóna visibilitat a les publicacions d'història local i a les activitats relacionades amb el patrimoni. Moltes recerques importants a nivell dels països de parla catalana s'han donat a conèixer a través de les pàgines dels *Plecs*. Qualsevol persona interessada en la història dels països catalans ha de consultar els *Plecs* per saber que s'està fent arreu del territori.

ENTREVISTA: M. CÀRME JIMÉNEZ

Dignitat Recuperada. Retrats per a la memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982)

Resum

Retrats per a la Memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982) es tracta d'un projecte que a través d'un recull d'entrevistes, d'una exposició fotogràfica, d'un web i d'un llibre que vol deixar constància de les vivències cíviques i també, vitals de diverses persones que vinculades a l'entorn geogràfic del districte de Sant Andreu, durant la seva activitat en la lluita per la justícia social, per la democràcia i per la dignitat de Catalunya, entre els anys 1939 i 1982.

El projecte

Persones que amb la seva actitud ferma i la seva lluita per les llibertats democràtiques van anar contra el sistema que la dictadura franquista havia construït, tot creant una sèrie de referents que en molts casos, no només es van centrar en l'activitat política, sinó en l'activitat cívica, social, cultural i esportiva i van permetre el manteniment i la creació de moltes institucions i entitats, avui presents a la vida social del districte. Una vida social que es presenta com un dels grans valors de convivència democràtica i que no hagués estat possible sense l'aportació de les persones que surten en aquest projecte.

El projecte és un recull de setze entrevistes en profunditat a persones de diverses generacions i perfils que han configurat un exemple a seguir en les millores de la dignitat humana. Amb l'objectiu de fixar en la memòria col·lectiva el testimoni d'aquests andreuencs i andreuencques, un grup d'historiadors, periodistes i fotògrafs,¹ amb el suport del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias de Sant Andreu de Palomar i l'Institut Ramon Muntaner, han realitzat un exercici de recuperació de la memòria històrica dels barris que conformen el districte de Sant Andreu en el transcurs del franquisme i dels primers anys de la Transició democràtica espanyola.

Equip de treball amb els entrevistats i les entrevistades de "Retrats per a la memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982)", durant la inauguració de l'exposició a la Nau Ivanow, el 30 de maig de 2008. Foto: Xavier Basiana i Vers.

Els entrevistats són: Salvador Angosto, Maria Pura Badenes, Pepa Battalla, Josep Bòtia (+), Carles Castellanos, Jaume Domènech, Domènec Mañà (+), Pep Miró, Josep Maria Moratalla, Àngel Pérez, Francesc Porret, Ignasi Pujades, Maria Isabel Roig (+), Pere Serrat, Joaquim Terré i Francesc Torrebada. Tots tenen en comú la seva lluita, des d'àmbits i graus d'intensitat diferents, antifranquista. Talment com esmenta Georgina Rifé:² "Cada-cun d'ells, des de l'anonimat del seu barri, va aportar el seu gra de sorra per fer possible l'arribada de la democràcia. Alguns es van destacar políticament, d'altres van ser actius defensors dels moviments veïnals, o van optar per la lluita sindical, van estar molt lligats als moviments cristians, o eren mestres o comerciants. Alguns d'ells van destacar en tots els terrenys. Tots ells formen part de la memòria del Districte entre 1939 i 1982, des de la fi de la guerra fins a la consolidació de la democràcia, després del fallit cop d'Estat de Tejero".

El marc geogràfic

El districte de Sant Andreu té una superfície de 653 hectàrees, el ter-

cer de Barcelona. Situat al nord de la ciutat, està limitat pel riu Besòs, que fa de frontera entre Barcelona, Sant Adrià i Santa Coloma, i els districtes de Nou Barris, Horta-Guinardó i Sant Martí. La configuració del districte de Sant Andreu data de 1984, quan Barcelona va aprovar la divisió territorial actual en 10 districtes. Incorpora els barris de Sant Andreu, La Sagrera, Navas, Congrés, Bon Pastor, Baró de Viver i Trinitat. Compta amb una població de 147.374 habitants (2010).³

El districte manté un eix centralitzat entorn a l'antic municipi de Sant Andreu de Palomar creant-se tres zones ben diferenciades a nivell dels indicadors sociològics, la zona de Sant Andreu-La Sagrera, la zona de la franja del Besòs, amb els barris de Baró de Viver, Bon Pastor i Trinitat Vella i la zona de Navas-Congrés. Totes tres presenten dinàmiques socioeconòmiques diferenciades, fruit del seu origen i evolució urbana

El districte incorpora la trama urbana de l'antic municipi de Sant Andreu de Palomar, agregat a Barcelona el 1897, un espai urbà que mantingué solcades moltes dinàmiques pròpies

d'època republicana i que concentrà el nucli del poder local franquista, fet que no va impedir la consolidació de moviments de cristians de base al recer de la parròquia de Sant Andreu, ni l'existència de diverses persones que canalitzaren la seva lluita per les llibertats democràtiques des de les diferents entitats cíviques i culturals que es van mantenir vives durant la dictadura.

Altrament, el districte inclou una part del seu antic terme municipal, avui, el barri de Trinitat Vella, sorgit del creixement suburbà, provocat pels primers fluxos migratoris, iniciat a mitjans de la dècada dels anys vint del segle XX i consolidat als anys seixanta amb una segona onada immigratòria.

Altrament, ha incorporat el barri del Bon Pastor situat sobre terrenys de Santa Coloma de Gramenet agregats a Barcelona el 1945 i el barri de Baró de Viver, sorgit com polígon d'habitatges populars a la dècada dels anys vint.

Aquests tres barris són realitats aïllades entre si i respecte a l'antic nucli de Sant Andreu de Palomar, que contenen, però, un fort component de poblacions obrera i cenetista que serà durament represaliada durant la postguerra. Els déficits de serveis i infraestructures de l'etapa del desenvolupament, farà que sigui nucli de forces polítiques pròximes al comunisme i l'anarquisme.

Una evolució, ben diferent presenten els barris de la Sagrera i Navas i la barriada de Can Berdura, avui barri dels Indians, que pertanyien al terme municipal de l'antic municipi de Sant Martí de Provençals i el polígon d'habitatges de "Viviendas" del Congrés construït entre 1954 i 1965. Evolució, no exempta de circumstàncies pròpies, com era la presència de militants catòlics involucrats en la gestió de les escasses entitats existents i la presència de grans fàbriques com ara l'ENASA, amb cèl·lules operatives del PSUC durant la postguerra i la presència de lluitadors antifranquistes tan significats com ara Albert Badia i Mur.⁴

El districte incorporà el polígon industrial del Bon Pastor d'una mica més de 150 hectàrees, espai on operaren forces sindicals tan diverses com la CCOO, la USO o el CSUT i que es visualitzaran a partir de mitjans de la dècada

dels seixanta i participaren en l'articulació dels drets laborals democràtics.

El període d'estudi

L'espai històric referenciat va des de la fi de la República a Catalunya, gener-febrer de 1939, fins a la tardor de 1982, amb la victòria del PSOE a les eleccions legislatives del 28 d'octubre. La primera data va quedar prou clara des de l'inici del projecte, en canvi la segona va ésser més discutida. Per alguns el franquisme fineix amb la mort de Franco o a molt estirar amb les primeres eleccions democràtiques de 1977. Tanmateix, per a la majoria d'investigadors amb certa solvència acadèmica la fi del franquisme esdevé amb la victòria socialista del 1982, en recuperar el poder un partit legitimat per la voluntat popular durant la República de 1931. Georgina Rifé⁵ ens ho subratlla força bé: "...si bé és cert que un cop mort Franco el franquisme entès com a règim personalista desaparegué, no va ser fins més endavant i de manera progressiva que les institucions franquistes van anar donant pas al nou estat democràtic i que es va anar restablint les llibertats anteriorment abolides".

La memòria recuperada

El maig de 2008 es realitzava una exposició fotogràfica a la Nau Ivanow de la Sagrera. Els 16 entrevistats eren fotografiats en el seu àmbit laboral, d'actuació cívica i política o bé en el transcurs de l'entrevista. A cada imatge de l'entrevistat o entrevistada un peu de foto amb una breu sinopsi biogràfica del personatge en qüestió. La concurrència de públic engresca als organitzadors per a exposar-la de bell nou. El lloc triat és la sala d'exposicions del Centre Cultural de Can Fabra, a Sant Andreu de Palomar, durant el mes de març de 2009, tot fent coincidir la mostra amb l'homenatge a l'activista veïnal Maria Isabel Roig.⁶

El desembre de 2011, després d'un llarg procés d'elaboració, sortia a la llum el llibre *Retrats per a la memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu de Palomar (1939-1982)*, sota l'edició del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias i amb el recolzament de l'Institut Ramon Munta-

ner —la fundació privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana.

Paral·lelament a l'exposició i al llibre s'ha creat el web www.retrats-perlamemoria.cat, pàgina des d'on es vol difondre el projecte més enllà de les fronteres andreuques així com a nucli de futures entrevistes que vagin omplint el cistell de la dignitat històrica envers unes persones, que sense tenir res a perdre, van donar llur vida per la recuperació dels drets socials, democràtics i per la llibertat del poble català. Sense aquest petit reguitzell de persones no entendríem el que som avui. Gràcies a tots ells —i als centenars de lluitadors com ells— que han fet possible que l'oblit no sigui un racó ple de pols, ans el contrari un espai ple de vida i de recordança per un futur millor.

PAU VINYES I ROIG
COORDINADOR DEL PROJECTE

NOTES

- 1 Equip format per Georgina Rifé i Domènec, Jordi Rabassa Massons, Manuel A. Raigada, Xavier de la Cruz i Sala, Meritxell Martínez i Pauné, David Royo i Adell, Borja Maria i Marina, Jordina Tarré i Olaiz i Pau Vinyes i Roig.
- 2 Rifé i Domènec, Georgina (2009), "Retrats per a la memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982)", Finestrelles 14, Barcelona, Centre d'Estudis Ignasi Iglésias, p. 173-184.
- 3 Població total del districte el 2010, segons la lectura del Padró Municipal de l'Habitatge.
- 4 Nat el 1899 a Sant Andreu, morí el 1971. Des de ben menut va conèixer la problemàtica del món obrer, quan van acomiadar el seu pare per haver participat activament a les vagues de 1917. El 1950 entrà a treballar a la fàbrica ENASA (Pegaso). Militant del PSUC, participà activament en la vaga dels tramvies de 1951. Emprerat diverses vegades, fou sotmès a un consell de guerra i desterrat a un poble de Terol. Sindicalista lluitador incansable en defensa dels obrers.
- 5 RIFÉ I DOMÈNEC, Georgina (2009), "Retrats per a la memòria. Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982)", Finestrelles 14, Barcelona, Centre d'Estudis Ignasi Iglésias, p. 173-184.
- 6 Isabel Roig va morir el 22 de setembre de 2009 i encara tingué la sort de poder veure l'exposició de la Nau Ivanow. Nascuda el 5 de desembre de 1932. Veïna de Sant Andreu de Palomar. Membre activa de Cristians pel Socialisme a Sant Andreu. Afiliada al PSUC des dels anys 70. Desenvolupà una important tasca organitzativa i d'acolliment en la tancada de les dones de Motor Ibèrica a la Parròquia de Sant Andreu de Palomar l'any 1976. Va ser presidenta del Grup de Presons de Sant Andreu, entitat vinculada a la parròquia del barri i destinada a oferir ajut i assessorament als familiars i presos de les presons catalanes.

L'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, arxiu d'arxius

Si bé en les últimes dècades el panorama arxivístic del nostre país, especialment pel que fa a la articulació i implantació en el territori, ha canviat de manera molt considerable, fins no fa pas tant de temps els únics arxius amb una certa vocació territorial i que constituïen el referent per als ciutadans eren els arxius municipals —en aquells llocs en què realment havien arribat a adquirir un mínim grau de consolidació—, i els arxius de l'església secular, és a dir, els arxius de les parròquies, i els arxius diocesans.

Aquests centres, a banda de gestionar la seva pròpia documentació assumien també una funció de referent local, funció que en l'actualitat, per disponibilitat de mitjans i per disposicions legislatives ha estat primordialment desplaçada cap als arxius comarcals. Fins l'aparició de les xarxes públiques aquells particulars o aquelles institucions que necessitaven d'algun suport per a la gestió o conservació de la seva documentació o que buscaven un centre on cedir o dipositar els seus fons —o on abandonar els seus papers—, només podien acudir als pocs arxius municipals constituïts com a tals o als arxius de l'església secular, ja fossin els arxius parroquials com a referent més immediat o els arxius diocesans. Això ha fet que molts dels arxius diocesans hagin acabat esdevenint, històricament, conglomerats de fons diversos, on a banda dels fons que canònicament està establert que hi ha d'haver hi ha altra documentació de procedències molt diverses.

Un cas paradigmàtic en aquest sentit, i potser un dels més paradigmàtics, és el de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic. L'origen de l'ABEV, pel que fa als fons arxivístics, es pot posar en els anys es que es va conformar la reorganització de l'estructura eclesial que va portar a la restauració del bisbat de Vic el 886. El fet que s'hagin conservat amb continuïtat els documents des d'aquella època implica l'existència d'una mínima organització arxivística mantinguda

Antiga sala de consulta, al sobreclaustre de la catedral.

també amb continuïtat des d'aleshores. Els fons relacionats amb el bisbat, inicialment tots units, es van escindir entorn a 1176 en què en reorganitzar-se el capítol catedralici es van separar els dos fons (bisbe/administració diocesana per una banda, i capítol de la catedral per l'altre). A partir d'aquí ambdós fons es desenvolupen de manera diferenciada d'acord amb les seves diferenciades funcions, i tots dos desenvolupen una estructura arxivística, que en el cas del Capítol tenim ben documentada des del XVI en què ja existeix un arxiver que ben aviat es fa ajudar de personal subaltern.

Els dos fons, jurídicament diferenciats, van convergir ja a principis del segle XX en concedir-se per concurs el càrrec d'arxiver d'ambdós fons a una mateixa persona, i des d'aleshores han mantingut una gestió coordinada sense perdre en cap cas la seva condició de fons jurídicament diferents. El fons episcopal, que és el que constitueix pròpiament l'Arxiu Episcopal de Vic —denominació que sovint s'ha emprat per a referir-se al centre que agrupa tots els fons—, conté la documentació generada per l'administració

diocesana, l'actuació del bisbe en la seva funció pastoral (visites pastorals, ordenacions etc.), i també la seva actuació en tant que senyor de diferents baronies jurisdiccionals. El fons del Capítol, conegut com Arxiu Capitular de Vic, conté, per la seva part, la documentació generada pel capítol de canonges en la gestió i administració de la catedral i dels seus béns.

Aquests dos són els fons nuclears de l'ABEV, però no són ni els únics, ni els més grans, ni els més consultats. Vinculat històricament al Capítol, hi ha l'Arxiu de la Cúria Fumada, que conté els fons notariais generats pels notaris que tenien autoritat episcopal i que eren els únics que podien actuar dins el terme de Vic fins que ja al XIX s'aboleixen les notaries jurisdiccionals. Aquest fons conté el fragment de llibre notarial més antic de la península, de 1221, i és un dels fons més antics i íntegres que s'ha conservat al nostre país, i en tant que notaria de Vic conté documentació no només relacionada amb Vic o amb vigatans sinó amb probablement la majoria de famílies de la comarca d'Osona. La gestió de les notaries va ser encomanada

Actual sala de consulta.

nada al Capítol a mitjans del s. XIV i era aquest qui establí les escriptories als notaris i era el titular dels volums i per això el fons ha estat sempre custodiat dins l'òrbita eclesiàstica.

Complementari d'aquest fons hi ha l'Arxiu Notarial de Vic que recull els fons històrics del districte notarial de Vic. Lògicament, per la part antiga recull totes les notaries del districte menys les de la ciutat de Vic, i per la part més moderna inclou també els notaris de Vic. Aquest fons es troba a l'ABEV des de 1951 quan hi va ser dipositat després d'haver-hi estat ja recollit durant la Guerra Civil i després d'estar ubicat uns anys a l'edifici de la Casa de Misericòrdia de Vic.

L'altre gran fons, o en aquest cas conjunt de fons, són els arxius parroquials. Per normativa eclesiàstica, els fons antics de les parròquies han de ser concentrats a l'arxiu diocesà. En el cas de Vic el criteri no ha estat aplicat de manera rigorosa perquè hi ha parròquies que conserven "in situ" el seu fons, bé pel fet de ser parròquies grans que tenen capacitat de gestionar de manera adequada el seu arxiu i posar-lo a consulta de forma adequada, o bé per altres circumstàncies més o menys raonables, però en qualsevol cas a l'ABEV hi ha la part antiga de 188 arxius parroquials (el bisbat de Vic té en l'actualitat 249 parròquies).

Aquests fons, són, com a conjunt, els més consultats, amb diferència,

especialment en funció de recerques de caire genealògic. Dels fons abans esmentats també els notarial són utilitzats principalment per estudis genealògics encara que també per recerques històriques d'altra mena, i els fons episcopal i del capítol donen poc joc en la recerca familiar i en canvi tenen un major valor com a font per a altra mena de recerques d'història o història de l'art.

També es troben a l'ABEV des de 1972 els fons de les dues comunitats de beneficiats que hi hagué a Vic —el Cabreu o comunitat de beneficiats de la catedral i la comunitat de beneficiats de l'església de la Pietat—. Les dues comunitats s'havien escindit a principis del XVII i en decaure es van acabar tornant a fusionar i en extinguir-se van quedar els seus fons abandonats a la catedral d'on ingressaren a l'ABEV.

I si els fons esmentats fins aquí tenen clares vinculacions jurídiques o històriques amb les institucions eclesiàstiques vigatanes que expliquen la seva presència a l'ABEV n'hi ha d'altres que s'hi han anat incorporant per circumstàncies més heterogènies. El més rellevant quant a dimensions i entitat és el fons de la vegueria/corregiment de Vic, incorporat el 1931 procedent de l'edifici que havia estat seu de les curies reials on havia quedat abandonat. Conté documentació relacionada amb la funció administrativa i judicial dels representants del poder reial, del s. XIII fins la desaparició dels corri-

ments a mitjans del XIX en crear-se les províncies.

Junt a aquest fons essencialment civil hi ha tot un reguitzell de fons privats i institucionals que han anat convergint a l'ABEV per vies diverses, en part per la funció de referent arxivístic pràcticament únic en el seu entorn geogràfic que feia el centre fins fa ben poques dècades. En total són 57 fons patrimonials —alguns absolutament fragmentaris i d'altres de notable entitat com el fons Ricard de Vic, Lleopart de Vilalleons, Quintanes de Sant Hipòlit de Voltregà, etc.—, 27 fons personals, que en la major part no mereixerien en sentit estricte la consideració de fons ja que es tracta sovint de peces soltes o conjunts molt menors de documentació, 16 fons d'entitats o institucions diverses, també desiguals entre ells, i 30 fons, la majoria també menors, de convents, capelles o santuaris. Aquests fons han anat ingressant a l'ABEV al llarg dels anys ja sigui directament o bé a través dels fons parroquials on molts d'ells havien quedat integrats en un moment o altre.

A tot aquest conglomerat de fons arxivístics encara cal afegir-hi els fons bibliogràfics. Quantitativament són aquests darrers els que tenen major pes (uns 3 km lineals front als 2,5 de fons d'arxiu). La Biblioteca Episcopal passa per ser una de les primeres biblioteques fundades al nostre país amb una explícita vocació de biblioteca pública (entenguí's al servei del públic), i amb aquesta voluntat fou promoguda pel bisbe Francesc de Veyan i inaugurada el 1806. A banda de la col·lecció reunida pel seu il·lustrat fundador va recollir també fons procedents d'ordes exclaustres, i inclou també el fons bibliogràfic del capítol de la catedral, amb exemplars des del segle VIII endavant.

En l'actualitat, si bé l'existència de nous centres i noves xarxes d'arxius ha fet que l'ABEV perdés el caràcter de referent que havia tingut en les comarques del centre de Catalunya, segueix sent, per la riquesa, antiguitat, diversitat i rellevància dels seus fons probablement l'arxiu més important de les comarques del centre de Catalunya i un dels més importants del país.

RAFEL GINEBRA I MOLINS
ARXIVER

El Museu Industrial del Ter.

Natura i cultura a la vora del Ter

El Museu Industrial del Ter.

El Museu Industrial del Ter ocupa una antiga filatura de cotó, can Sanglas, a Manlleu. El museu està ubicat a la vora del riu Ter en un entorn fluvial privilegiat i amb àmplies zones verdes. El Canal Industrial de Manlleu recorre tota la façana fluvial de la ciutat, d'uns dos quilòmetres i finalitza el seu recorregut travessant el museu on encara avui permet posar en funcionament dues turbines a l'interior de can Sanglas.

El museu es va inaugurar l'any 2004. És, per tant, un museu jove. Les dues línies de treball principals són el patrimoni vinculat a la història de la industrialització a la vora del Ter gràcies a l'aprofitament energètic de les seves aigües i el patrimoni natural vinculat al riu Ter. L'àrea ambiental del museu és el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis. Natura i cultura es fonen en la nostra visió del patrimoni, en la seva conservació i en la seva difusió.

Per dur a terme aquesta mirada que integra natura i cultura el museu està iniciant en aquests moments un

procés de modificació de la seva denominació, que properament passarà a ser Museu del Ter, molt més adequada a la realitat de la nostra institució.

El museu compta amb tres exposicions permanents. "La fàbrica de riu", a la planta baixa del museu, se centra en el procés de la filatura i l'aprofitament energètic de l'aigua del Ter. En el primer cas es poden veure a can Sanglas les principals màquines del procés de la filatura de cotó, la major part fabricades a Manlleu gràcies a l'aparició d'una potent indústria metal·lúrgica vinculada al tèxtil. Pel que fa a l'aprofitament energètic el museu compta amb dues turbines, una Francis que funciona ininterrompudament gràcies al Canal Industrial de Manlleu i una turbina Fontaine de l'any 1860 que es posa en funcionament amb finalitats demostratives i que permet també posar en marxa un sistema de transmissió mecànica (embarrats) que fa funcionar un conjunt de màquines de la filatura. És a dir, al museu podreu veure en viu com

l'aigua del Ter posa en funcionament l'antiga fàbrica de can Sanglas.

"La societat industrial, 1845-1935" és la segona exposició permanent. Ocupa la segona planta i explica les profundes transformacions socials i culturals que el procés d'industrialització va produir al Ter mitjà. L'aparició de nous protagonistes (obrers i industrials); les noves formes de vida quotidiana vinculades al treball a la fàbrica, especialment de les dones; la presa de consciència de classe dels nous grups socials i les seves estratègies d'organització; el conflicte (vagues, locauts...), inevitable en les noves circumstàncies i que pren diverses formes.

A la segona planta del museu s'hi troba l'exposició dedicada a "Els rius mediterranis". Proposa un recorregut pels paisatges, la hidrologia, el patrimoni natural, aspectes socioambientals i propostes de gestió sostenible dels cursos fluvials mediterranis. Un aquari permet observar tres espècies de peix de riu pròpies del Ter mitjà: el barb de muntanya, la bagra i l'anguila.

El nostre equipament ofereix també tot un conjunt de propostes que permeten adaptar les visites a les necessitats del visitant. "El tresor de la Quimeta" és un joc de pistes pensat per al visitant amb nens. "L'enigma del Ter" és un itinerari audioguiat pel Passeig del Ter, vora el museu. Tots els diumenges al matí oferim un programa d'activitats denominat "Diumenge vora el Ter" que proposa als visitants i les famílies activitats de natura en els nostres espais: investigar l'estat de salut del riu, conèixer els peixos, anar a observar ocells, acompanyats dels nostres monitors especialistes. Durant els darrers anys el museu ha estat també molt actiu en la producció de propostes teatrals. Entre d'altres formats de visita guiada teatralitzada oferim "l'Esperit del Ter" (en versió masculina i femenina) i que es pot fer els matins de diumenge d'estiu o per encàrrec; o espectacles de teatre ambientats en les sales del museu com "Ànimes de Batan", pensats per a les nits d'estiu i que han esdevingut produccions amb molt èxit de públic que difonen una visió innovadora de les nostres exposicions i el patrimoni. Disposem també a l'exposició permanent de mòduls multisensorials adreçats a persones amb dificultats de visió.

En total 1.500 m² d'exposició amb dramatitzacions, maquetes, audiovisuals, aquaris, maquinària en moviment, interactius, història viva... Però el museu no és només un edifici visitable obert al públic. Ens agrada explicar que el nostre museu també és important pel que tenim a fora: el paisatge, el patrimoni natural vinculat al riu, les colònies industrials, els canals, els jardins del Ter, la memòria dels seus habitants... El nostre és un museu de territori i societat i desplega bona part de les seves activitats fora de les parets l'edifici de can Sanglas.

Un bon exemple d'aquesta projecció territorial del museu, entre altres projectes i activitats que no podem desenvolupar per manca d'espai, és el projecte "Riberes del Ter". Es tracta d'un acord de col·laboració del museu amb els municipis de Torelló, Manlleu i Masies de Voltregà, que compten amb 20 quilòmetres de riu a banda i banda del Ter, per desenvolupar acords de custòdia per a la conservació i restauració de la biodiversitat i els valors ecològics del riu. Des de l'any 2009 en el marc d'aquest projecte s'ha actuat en 11 espais riberencs i s'han signat un total de 4 acords de custòdia en finques privades. En aquestes actuacions s'han tallat més de 5.000 arbres d'espècies invasives i s'hi han plantat uns 7.000 plançons d'espècies autòctones, s'ha reactivat el braç de riu inactiu d'una illa i s'han promogut dos projectes de dispositius per a pas de peixos, dels quals un es troba ja en funcionament a la resclosa de la Teula de Manlleu. Tenim un equip de voluntaris vinculat a aquest projecte i des de l'any 2009 s'hi ha realitzat una gran quantitat d'activitats de sensibilització i educació ambiental.

El nostre museu cuida la recerca, que forma part de la major part de les nostres activitats. Cada any es desenvolupen uns 15 treballs de recerca de mitjana en les diferents àrees d'interès del museu. Disposem també d'una àmplia oferta educativa que consta de 22 propostes diferents pels centres educatius entre sortides, tallers i visites.

A banda de les dues línies temàtiques centrals el museu treballa també com a museu local. Com a únic museu de Manlleu el nostre centre és també seu de moltes activitats patrimonials i de difusió cultural relacionades amb el patrimoni i la cultura local que no es relacionen directament amb les nostres línies temàtiques, de la mateixa manera que apleguem en les nostres col·leccions fons arqueològics o d'història local a banda dels de ciències naturals i ciència i tècnica. Per tant, des del museu recuperem i documentem fotografia històrica de l'àmbit local i comarcal, realitzem exposicions temporals de temàtiques molt variades, cicles de conferències, tallers de memòria, etc. Som, en definitiva, un dinamitzador de la vida cultural local i comarcal.

Per acabar ens agradaria destacar que des del nostre museu hem donat sempre molt valor a la necessitat de treballar en xarxa i formem part de diverses com a membre actius. Alguns exemples són el Sistema del Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya com a museu secció, L'observatori per a la recerca etnològica a Catalunya, la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona, la Xarxa de Museus d'Osona, la Xarxa de Custòdia del Territori, etc.

Us convidem a visitar-nos o a visitar el nostre espai a la web, a Facebook o a Twitter, on podreu seguir puntualment les nostres activitats.

CARLES GARCÍA HERMOSILLA
DIRECTOR DEL MUSEU INDUSTRIAL DEL TER

Visites i activitats organitzades pel museu.

Els jocs i la interculturalitat. Institut Ramon Muntaner. (2012). 190 p.

Aquest llibre, és el quart volum de la col·lecció “Els jocs en la història” i els seus articles són les ponències, comunicacions i comunicacions-pòster que es van presentar a la Jornada

que portava el mateix nom que es va realitzar a Berga el 9 d'abril de 2011.

El llibre està dividit en tres parts que comprenen les comunicacions al voltant de la negociació en l'àmbit públic i a l'escola, les migracions del joc i les comunicacions-pòsters que es van presentar a les jornades.

La primera part inclou articles sobre el joc tradicional i l'educació social a l'Espanya contemporània (Andrés Payà), el joc com a element inclúsiu als patis de Catalunya (Cris Molins); esports a l'espai públic (Xavi Camino), activitats ludicoesportives a espais públics de Gainesville (EUA), Atenes i Terrassa (Raül Hernández) i la integració per mitjà del fet casteller (Alfons González).

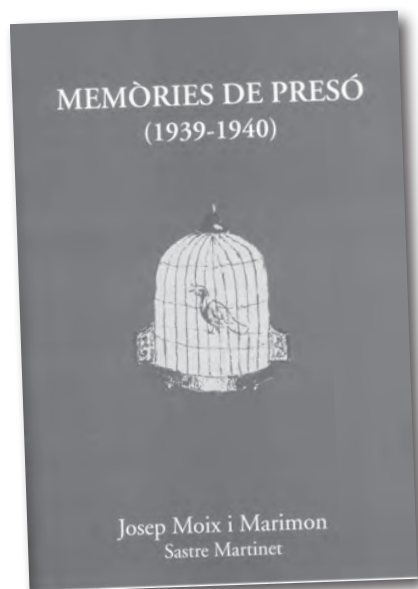
La segona part es presenten articles sobre cultura lúdica des de la transculturalitat (Jaume Bantulà), les potencialitats del joc com recurs d'inclusió (Biel Pubill), l'experiència en el joc com a element participatiu de joves equatorians a Caldes de Montbui (Maite Marín) els jocs i les migracions de valencians a Algèria durant

els segles XIX i XX (Àngela Rosa Menages i Joan Lluís Monjo), jocs i espectacles realitzats per forans a diferents poblacions de Catalunya i el cas concret d'Isil, al Pallars Sobirà (Miqui Giménez) i les activitats del Consell d'Infants de Berga.

Concluen les comunicacions-pòsters de treball de la interculturalitat a través del joc al ZER Ports-Algars (Terra Alta) i amb la xerranca (Maria Galizia).

Els diferents articles són recerques que analitzen i reflexionen, des de la interdisciplinarietat sobre la utilització del joc com a eina de relació, de participació, d'integració i de coneixement d'altres cultures. L'enfocament de teories científiques, socials i antropològiques, del coneixement del passat i de recerques del present, de pràctiques tant a l'escola com a altres espais de la vida quotidiana fan del llibre un recurs més per a mestres, educadors, treballadors socials, antropòlegs o historiadors, entre d'altres.

CARLES BARRULL
TÈCNIC DE L'INSTITUT RAMON MUNTANER

MOIX I MARIMON, JOSEP (Sastre Martinet) (2012). *Memòries de presó (1939-1940)* Santa Coloma de Queralt: Associació Cultural Baixa Segarra. Col·lecció “La Garbera” núm. 10, 281 p.

L'Associació Cultural Baixa Segarra ha editat el tercer llibre relacionat

amb la Guerra Civil i la posterior repressió. El primer correspongué a les memòries del soldat Francesc Paradell Massons (No era la meua guerra) editat l'any 1995. El 2007 posaren a la llum la tràgica història de Lluís Solà Padró, alcalde de Santa Coloma de Queralt entre el 15 d'abril de 1931 fins el 22 d'agost de 1934, afusellat l'octubre de 1939. Ara presenten una altra història de repressió, que per sort no tingué un final tan tràgic. El protagonista és Josep Moix Marimon (Sastre Martinet) (1880-1957) personatge polifacètic que mantingué interessos culturals i artístics, al marge de les seua activitat professional, com ara el teatre i la fotografia. Fou també autor d'un conjunt d'articles que retraten la vida colomina dels anys 20, amb una prosa d'una notable qualitat literària, recollits en un volum l'any 1996.

Josep Moix va ser detingut el 27 de gener de 1939 iniciant un periple d'empresonament que duraria fins el juliol de 1940. Montblanc, la presó de Pilats de Tarragona i finalment el castell de Cuèllar (Segòvia) foren els

llocs on patí la manca de llibertat. La publicació recull tres parts diferenciades de textos, a banda de la reproducció de fotografies, documents i dibuixos realitzats per Moix durant el seu captiveri. En primer lloc una mena de relat titulat “Els moderns feudals i la seva obra (apunts per a una novel·la)” on descriu les seves vivències des del moment de la seva detenció fins l'any 1950. L'estada a les diverses presons, el judici i la condemna a 30 anys i les dificultats de la vida al seu retorn a Santa Coloma. La segona part, “Cants de gàbia” és un llarg poemari escrit a la presó. Poemes que reflecteixen la trista experiència. Finalment es reproduïx la correspondència d'aquest llarg any entre Josep Moix i la seva filla Maria Antonieta. És sens dubte una interessant aportació documental del moment, que no fa altra cosa que confirmar les complicitats i interessos locals en la delació, sostinguda en falses i tergiversades acusacions que provocaren l'infortuni de l'acusat.

JOSEP SANTESMASES I OLLÉ

Aproximació als parlars de la Marina de Vicent Beltran i Teresa Herrero. (2011)

Volum I. VICENT BELTRAN CALVO. *Estudi geolingüístic dels parlars de la Marina Alta. L'empremta mallorquina.* 286 p. Volum II. VICENT BELTRAN CALVO i TERESA HERRERO LLORET. *Estudis geolingüístic dels parlars*

de la Marina Baixa. L'empremta mallorquina. 254 p. Volum III. VICENT BELTRAN CALVO i TERESA HERRERO LLORET. *Atlas lingüístic de la Marina.* (ALMAR). 158 p.

Des de l'any 2011 coneixem un poc millor el mosaic dels parlars catalans amb la publicació, en tres volums, de l'estudi de Vicent Beltran i Teresa Herrero sobre els parlars de la Marina: *l'Estudi geolingüístic dels parlars de la Marina Alta, l'Estudi geolingüístic dels parlars de la Marina Baixa i l'Atlas lingüístic de la Marina* (ALMAR).

El primer volum inclou l'estudi fonètic, morfosintàctic i lèxic dels parlars de la Marina Alta. Aquests parlars es caracteritzen per la combinació particular de trets que no són exclusius de la comarca, de solucions lèxiques locals i d'altres resultat de la història del territori. Però, sobretot, són les ricialles mallorquines el tret més notable, les quals són més palpables en una vintena de localitats (amb Tàrbena i Bolulla) i més diluïts en la resta de localitats de la comarca i d'alguns pobles del Comtat.

En el segon volum, els autors ofe-

reixen una visió de conjunt del parlar de la Marina Baixa, el qual no havia merescut abans un estudi tan ampli i aprofundit. L'anàlisi conclou que l'autèntic parlar de la Marina Baixa –diferenciat per una combinació de trets que no són exclusius d'aquest parlar– es redueix a la Vila, Orxeta, Finestrat, Benidorm, l'Alfàs, la Nucua i Polop. Als marges de la comarca, en canvi, es fa present la influència dels parlars de l'entorn: la presència de l'Alacantí es nota a Sella, Finestrat i Rellu; Bolulla i Tàrbena s'adscriuen al parlar de la Marina Alta, i a Sella, Rellu i a la vall de Guadalest arriba la influència de l'Alcoià.

Finalment, el tercer volum -*l'Atlas lingüístic de la Marina*- integra 280 mapes a color que representen la distribució geogràfica, en cada un dels 65 pobles de la Marina d'un bon grapat de fenòmens fonètics, morfològics i lèxics i s'hi dibuixa també algunes de les isoglosses més significatives que recorren aquestes dues comarques i les diferencien de l'entorn.

JORDI M. ANTOLÍ MARTÍNEZ.
UNIVERSITAT D'ALACANT

Àngel Vergés i Jordi Colomer (ed.), *LLEGENDES I PAISATGES DELS PAÏSOS CATALANS.* Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Quaderns, núm. 30), 2011, 220 p.

Publicat a Banyoles, el llibre que comentem recull les aportacions d'un grup d'experts en etnopètica que procedeixen dels diversos territoris de parla catalana o que hi treballen. Tots van participar amb les seves ponències en un dels *Col·loquis de Tardor*, tan interessants com heterogenis, que organitza el Centre d'Estudis Comarcals de la ciutat de l'estany.

La visió conjunta que es proposa en la publicació, amb el magnífic rerafons de tots els registres dialectals, sens dubte podria qualificar-se d'erudita, en ser l'objectiu d'estudi una anàlisi del nostre llegendari popular. Per altra part, té la virtut d'aconseguir que es vagi percebent també com una exploració amena i ben variada de tot l'imaginari tradicional.

Les temàtiques transversals d'anàlisi que s'apleguen en aquest núm. de *Quaderns*, ens proposen recorreguts certament deliciosos pels indrets on se situen les narracions més significatives.

Segurament que hi podem aprendre a distingir quines d'aquestes es poden qualificar de llegendes, de contarelles, de reculls orals... però també a cons-

tatar que la imaginació no té límits. És a partir de qualsevol ficció o amb rerafons més o menys històric, que s'hi deuen haver anat incorporant multitud de móns fabulosos. Que ho semblin o no, dependrà de l'ordit que hi hagi sabut preparar cada autor o narrador. Només cal que hi afegim la nostra pròpia capacitat per deixar-nos seduir i ens aportarà un resultat que ens farà veure com una compilació així, només s'aconsegueix reunint-hi alguns dels nostres escriptors de millor nivell en aquest gènere, com és el cas.

La intenció individual per engrescar-nos-hi s'endevina en llegir les aportacions, des de Carme Oriol fins a Pere Verdaguer passant per Jaume Bosquet i Àngel Vergés, Joan-Lluís Valls, Joan Armangué, Francesc Xavier Roviró o Josep Albert Planes. Segueixen Pep Coll, Tomàs Camacho, Caterina Valriu i Joan Borja. Tots ells i elles recreen per a nosaltres un imaginari extraordinàriament ric, que es revela, una vegada més, com a culturalment imprescindible.

JOSEP MARIA MASSIP I GIBERT

novetats bibliogràfiques

1a. *Trobada de Recerca de l'Anoia: Igualada, 14 de gener de 2012* (2012). [Igualada]: [Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada] [2 DVD]

Actes de la II Trobada d'Estudiosos i Centres d'Estudis d'Eramprunyà: El camí ral, camins antics i altres temes. (2011). Begues: Centre d'Estudis Beguetans. 205 p. ISBN: 84-85247-75-2.

Actes del Congrès: Fronteres. Una visió des de l'Empordà. 2n. congrés de l'Institut d'Estudis Empordanesos (2011). Figueres: Institut d'Estudis Empordanesos. 557 p. ISSN: 2014-444X.

Actes del XXXIII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica: Montblanc, 21 i 22 d'octubre de 2006 (2011). Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà; Societat d'Onomàstica. 369 p. ISSN: 978-84-921799-6-1

Aguaites [Pedreguer], núm. 30 (2011). 169 p. ISSN: 0214-269 [Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta]

Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos [Figueres], núm. 42 (2011). 610 p. ISSN: 1136-0267

Annals de l'Institut d'Estudis Gironins [Girona], núm. 52 (2011): Miscel·lània d'Homenatge a Gabriel Roura i Güibas. 1.033 p. ISBN: 84-86953-37-5 ISSN: 0213-6228.

Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca [Olot], núm. 22 (2011). 241 p. ISSN: 0211-8424

Annals 2009-2010 del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (2011). Ripoll: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. 325 p. ISSN: 1137-0378

ANSÓ ROS, Judith; CAMPOY COLLADO, Glòria (2011). *La vida rural a Gallecs: Dietaris de Joan Ros Herrero (1895-1978)*. Mollet del Vallès: Centre d'Estudis Molletans (Vicenç Plantada; 12). 292 p. ISBN: 978-84-938025-2-3

ARMANGUÉ I HERRERO, Joan (2011). *La sortija de Barcelona= La sartiglia di Barcellona*. Càller: Arxiu de Tradicions de l'Alguer (Sorticularia; 2). 18x18 p. ISBN: 978-88-96778-65-4

ARNAU SEGARRA, Pilar [ed.] (2011). *Diàlegs entre tres: Cartes de Pau Faner, Josep Maria Llompart i Francesc de Borja Moll*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis (Capcer; 25). ISBN: 978-84-95718-92-1.

Ausa [Vic], vol. 25, núm. 167 (2011-2012). 247 p. ISSN: 0212-5853; ISSN electrònic: 2014-1246 [Edita: Patronat d'Estudis Osonencs]

BARRULL PERNA, Carles; ESPUNY ARASA, Elena [eds.] (2012). *Els jocs i la interculturalitat*. Móra la Nova: Institut Ramon Muntaner (Els jocs en la història; 5). 190 p. ISBN: 978-84-695-3434-2.

BATET, Dèlia [et al.] (2011). *Etnobotànica a les muntanyes de Prades*. Montblanc: Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Monografies; 3). 158 p.

BELTRAN CALVO, Vicent; HERRERO CALVET, Teresa (2011). *Atlas lingüístic de la Marina* (ALMAR). Pedreguer: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta; Mancomunitat Cultural de la Marina Alta. 158 p. ISBN: 978-84-939785-3-2. ISBN de l'obra completa: 978-84-939785-0-1.

BELTRAN CALVO, Vicent; HERRERO CALVET, Teresa (2011). *Estudi geolingüístic dels parlars de la Marina Baixa: L'empremta mallorquina*. Pedreguer: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta; Mancomunitat Cultural de la Marina Alta. 254 p. ISBN: 978-84-939785-2-3

BELTRAN CALVO, Vicent (2011). *Estudi geolingüístic dels parlars de la Marina Alta: L'empremta mallorquina*. Pedreguer: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta; Mancomunitat Cultural de la Marina Alta. 286 p. ISBN: 978-84-939785-1-8

BLANC CANYELLES, Francesc [et al.] (2011). *Actes del Simposi Manuel Milà i Fontanals: Claustre de Sant Francesc. Vilafranca del Penedès, 12 i 13 de maig de 2010*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs. 193 p. ISBN: 978-84-1517-042.

Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs [Alcover], núm. 116 (2009). 140 p. ISSN: 1133-0325

BUXEDA I MAJORAL, Gerard (2011). *L'aigua del Ter a la Selva: Iniciatives, usos i conflictes, 1837-1930*. Sant Feliu de Guíxols: Centre d'Estudis Selvatans (Estudis i textos; 14). 218 p. ISBN: 978-84-937790-2-3

Camèlies [Barcelona], núm. 27 (gener 2012). 16 p. [Edita: Taller d'Història de Gràcia]

Camèlies [Barcelona], núm. 29 (abril 2012). 16 p. [Edita: Taller d'Història de Gràcia]

Campsentelles [Sant Fost de Campsentelles], núm. 14 (2011). 100 p. ISSN: 1136-8497 [Edita: Centre d'Estudis Santfostencs]

CASAJUANA I NIELL, Rosa (2011). *I més històries de Manresa...* Manresa: Centre d'Estudis del Bages [Memòria; 12]. ISBN: 978-84-87618-98-7

CASANOVAS, Àngels [ed.] (2012). *Les veus del tèxtil: Catàleg de l'exposició*. Fundació Bosch i Cardellach, febrer - abril 2012. Sabadell: Gremi de Fabricants; Fundació Bosch i Cardellach. 43 p. ISBN: 978-84-95113-26-9

Ceretania [Puigcerdà], núm. 6 (2012). 231 p. ISSN: 1885-4621 [Edita: Institut d'Estudis Ceretans]

COMES, Gabriel; GUAL, Iris (2011). *La mar dels pescadors a Baix a Mar: Torredembarra (1950-1995)*. Torredembarra: Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Monografies; 11). 111 p. ISBN: 978-84-922136-3-4

CONTEL, Josep Maria; FRIGOLA, Joan Àngel (2011). *La Festa Major de Gràcia vista pels fotògrafs Ramírez*. Barcelona: Taller d'Història de Gràcia. 238 p. ISBN: 978-84-615-1153-2, 978-84-9850-325-8

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 348 (novembre 2011). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 349 (desembre 2011). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 350 (gener 2012). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 351 (febrer 2012). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 352 (març 2012). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 353 (abril 2012). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

Cooperació catalana [Barcelona], núm. 354 (maig 2012). 27 p. ISSN: 1133-8415 [Edita: Fundació Roca i Galès]

CORT, Aleix (2011). *Història de Reus a través del ball: Del vals al swing*. Reus:

- Centre de Lectura de Reus. 269 p. ISBN-13: 978-84-87873-86-7
- Del Penedès* [Vilafranca del Penedès], núm. 25 (2011). 100 p. ISSN:1698-3122. [Edita: Institut d'Estudis Penedesencs]
- Dovella* [Manresa], núm. 107 (tardor 2011). 48 p. ISSN: 0214-2430. [Edita: Centre d'Estudis del Bages]
- Dovella* [Manresa], núm. 108 (hivern 2011): I Jornades d'Arqueologia de la Catalunya central. Homenatge a Miquel Cura i Morera. Manresa, octubre de 2010. 48 p. ISSN: 0214-2430 [Edita: Centre d'Estudis del Bages]
- Dovella* [Manresa], núm. 109 (primavera 2012). 48 p. ISSN: 0214-2430 [Edita: Centre d'Estudis del Bages]
- El Sot de l'Aubó* [Canet de Mar], núm. 38 (desembre 2011). 36 p. ISSN: 2013-6285. [Edita: Centre d'Estudis Canetencs]
- El Sot de l'Aubó* [Canet de Mar], núm. 39 (març 2012). 36 p. ISSN: 2013-6285. [Edita: Centre d'Estudis Canetencs]
- Eivissa* [Eivissa], núm. 50 (octubre 2011). 108 p. ISSN: 1130-7803. [Edita: Institut d'Estudis Eivissencs]
- Eivissa* [Eivissa], núm. 51 (abril 2012). 82 p. ISSN: 1130-7803 [Edita: Institut d'Estudis Eivissencs]
- ESTEBAN I SASTRE, Marina (2011). *La Guerra del Francès 1808-1814 a l'Escala i al seu entorn* (Castelló d'Empúries i Torroella de Montgrí). L'Escala: Centre d'Estudis Escalencs (Monografies locals; 10). 103 p.
- Estudis Altafullencs* [Altafulla], núm. 35 (2011). 112 p. ISSN: 0210-5306 [Edita: Centre d'Estudis Altafullencs]
- Estudis Baleàrics* [Palma], núm. 100-101 (abril 2011): El segle XX a Menorca. 217 p. ISSN: 0212-3703
- FERRER, Firmo; VEHÍ, Joan (2010). *Dades històriques de l'antic Cadaquès*. Cadaquès: Centre d'Estudis Cadaquesencs (Col·lecció: Conèixer Cadaquès; 1). ISBN: 978-84-936183-7-7
- FERRER I PUMARETA, Jordi (2011). *El traç del progrés: Els fonaments cartogràfics del procés d'exemple urbà de Vilanova i la Geltrú a la segona meitat del segle XIX*. [Vilafranca del Penedès]: Institut d'Estudis Penedesencs.183 p. ISBN: 978-84-15017-05-9
- Fonts* [Argentona], núm. 48 (octubre 2011). 34 p. ISSN:1887-9381. [Edita: Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell]
- Fonts* [Argentona], núm. 49 (gener 2012). 30 p. ISSN: 1887-9381 [Edita: Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell]
- Fonts* [Argentona], núm. 50 (abril 2012). 54 p. ISSN: 1887-9381 [Edita: Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell]
- Fulls* [Mataró], núm. 101 (octubre 2011). 45 p. ISSN: 0212-9248 [Edita: Museu Arxiu de Santa Maria – Centre d'Estudis Locals de Mataró]
- Fulls* [Mataró], núm. 102 (gener 2012). 40 p. ISSN: 0212-9248 [Edita: Museu Arxiu de Santa Maria – Centre d'Estudis Locals de Mataró]
- GARRICH, Montserrat [cur.] (2011). *Aportacions a la dansa catalana 2009: Homenatge a Joan Amades*. Barcelona: Esbart Català de Dansaires. 116 p.
- GIFRE RIBAS, Pere (2011). *Delmes, censos i lluïsmes: El feudalisme tardà a la Catalunya vella (Vegueria de Girona, s. XVI-XVII)*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines; Universitat de Girona – Centre de Recerca d'Història Rural; Documenta Universitaria (Estudis; 14). 267 p. ISBN: 978-84-9984-120-5.
- GÓMEZ SORIANO, Joan [dir.] (2011). *Música i músics de l'Esbart Català de Dansaires*, Volum II: Agustí Cohí Grau. Barcelona: Esbart Català de Dansaires. [Inclou CD]
- GUASCH TORRES, Joan J. [dir.] (2012). *El Pitiús 2012. Almanac per a Eivissa i Formentera*. 194 p. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs.
- L'administració pública andorrana: Setzenes Jornades de la Societat Andorrana de Ciències (2011)*. Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències. 192 p. ISBN: 978-99920-61-11-4
- L'aiguadolç* [Pedreguer], núm. 39 (tardor 2011): La literatura infantil i juvenil al País Valencià. 129 p. ISSN:1131-105 [Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta]
- LARDÍN OLIVER, Antoni (2011). *República, Guerra Civil i postguerra: Collbató (1931-1941)*. Collbató: Associació Cultural del Montserrat.
- La Resclosa* [Vila-rodona], núm. 15 (2011): Actes de les segones jornades d'estudi i divulgació de les terres del Gàia, Salomó, 19 i 20 de març de 2010. 237 p. ISSN: 1886-4791
- L'Erol* [Berga], núm. 110 (hivern 2011). 55 p. ISSN: 0212-445 [Edita: Àmbit de Recerques del Berguedà]
- L'Erol* [Berga], núm. 111 (primavera 2012). 59 p. ISSN: 0212-445 [Edita: Àmbit de Recerques del Berguedà]
- Literatura, territori i identitat: La gestió del patrimoni literari a debat (2011)*. Girona: Curbet edicions; Espais Escrits. Xarxa del Patrimoni Literari Català. 404 p. ISBN: 978-84-939504-3-9
- Lo Floc* [Riudoms], núm. 197 (juliol-setembre 2011). 33 p. [Edita: Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar]
- Lo Floc* [Riudoms], núm. 198 (octubre-desembre 2011). 38 p. ISSN: 2014-4830 [Edita: Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar]
- Lo Floc* [Riudoms], núm. 199 (gener-març 2012). 38 p. ISSN: 2014-4830 [Edita: Centre d'Estudis Riudomencs Arnau de Palomar]
- L'ordit* [Santa Perpètua de Mogoda], núm. 4 (2011): Santiga, Santa Maria l'Antiga. 198 p. ISSN:2013-0635 [Edita: Centre de Recerques i Estudis Mogoda]
- Lo senienc* [La Sénia], núm. 8 (desembre 2011). 73 p. ISSN: 1888-2870 [Edita: Centre d'Estudis Senienscs]
- Lo Violí* [Falset], núm. 12 (2n. semestre 2011). 30 p. ISSN: 1886-872X [Edita: Centre d'Estudis del Priorat]
- Mascañà: Revista d'estudis del Pla d'Urgell* [Mollerussa], núm. 2 (2011) [Edita: Centre de Recerques del Pla d'Urgell Mascañà]. 211 p. ISSN: 2013-9462
- MASSIP I BONET, Àngels; Llordella Zamora, Joana (2011). *Coneix... Dialectologia a través de la parla del Baix Llobregat*. Sant Feliu de Llobregat: Edicions del Llobregat; Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Coneix; 3). 59 p. ISBN: 978-84-938801-1-8.
- MASSIP, Josep Maria; MAROTO, Julià [eds.] (2011). *Llops i humans a Catalunya. Del passat al present*. Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Quaderns; 29). 301 p. ISBN: 978-84-933527-8-3
- Materials del Baix Llobregat* [Esplugues de Llobregat], núm. 17 (2011): El lleure, l'oci i la cultura al Baix Llobregat i altres escrits. 129 p. ISBN: 978-84-938801-2-5 [Edita: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat]

- Mestall* [Girona], núm. 30 (desembre 2011). 16 p. [Edita: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines]
- Modilianum* [Moià], núm. 45 (2n. semestre 2011). 80 p. ISSN: 1130-1252 [Edita: Associació Cultural Modilianum]
- MOIX I MARIMON, Josep (Sastre Martinet) (2011). *Memòries de presó (1939-1940)*. Santa Coloma de Queralt: Associació Cultural Baixa Segarra. 281 p. ISBN: 978-84-922675-9-0.
- Nabius* [Esterrí d'Àneu], núm. 9 (desembre 2011). 45 p. [Edita: Consell Cultural de les Valls d'Àneu]
- Notes* [Mollet del Vallès], vol. 27 (2011). 207 p. ISSN: 1578-6009 [Edita: Centre d'Estudis Moletans]
- ORIVE ORTEGA, Alain (2011). *Galceran de Papiol*. Sant Feliu de Llobregat: Edicions del Llobregat; Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Biografia; 6). 180 p. ISBN: 978-84-938801-0-1.
- La revista de l'Ateneu Popular de Calonge* [Calonge], núm. 27 (2010). 26 p.
- Quaderns de la Selva* [Santa Coloma de Farners], núm. 23 (2011). 342 p. ISSN: 1130-1708 [Edita: Centre d'Estudis Selvatans]
- Quaderns d'estudi* [L'Hospitalet de Llobregat], núm. 25 (novembre 2011). 183 p. ISSN: 2013-9691. [Edita: Centre d'Estudis de l'Hospitalet]
- Quaderns de Vilaniu* [Valls], núm. 60 (novembre 2011). 99 p. ISSN: 0212-1921 [Edita: Institut d'Estudis Vallencs]
- Rails* [Ulldecona], núm. 28 (2012). 212 p. ISSN: 1133-4851 [Edita: Centre d'Estudis d'Ulldecona]
- Recull de conferències 2009: Darwin 200; 4ts. Debats de Recerca: La llengua catalana i Andorra* (2011). Andorra la Vella: Societat Andorrana de Ciències; Institut d'Estudis Catalans. 373 p. ISBN: 978-99920-61-10-7; 978-84-9965-058-6
- Recull de treballs* [Torredembarra], núm. 12 (2011) [Edita: Centre d'Estudis Sinibald de Mas]. 110 p. ISSN: 0212-663X
- ROMA I CASANOVAS, Francesc (2011). *Temps atmosfèric, rituals religiosos i resposta social als segles XVII i XVIII*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs (Monografies; 28). 223 p. ISBN: 978-84-936936-6-4
- ROM, Martí (2012). *Joan Miró i Mont-roig: Pal de ballarí (1911-1929)*. Tarragona: Arola editors. 238 p. ISBN: 978-84-15248-73-6 [Amb la col·laboració del Centre Miró de Mont-roig del Camp]
- SAGUER I HOM, Enric [coord.] (2011). *Forçats a foc i llum: Una història oral dels últims masovers de la regió de Girona, 1930-2000*. Barcelona: Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (Temes d'etnologia de Catalunya; 22). ISBN: 978-84-393-8816-6 [Amb la col·laboració de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines]
- SALES, Mònica; VALRIU, Caterina [ed.] (2010). *Etnopoètica: Incidència, difusió i comunicació en el món contemporani*. Càller: Arxiu de Tradicions de l'Alguer; Grup d'Estudis Etnopoètics de la Societat Catalana de Llengua i Literatura. 119 p. ISBN: 978-88-96778-29-6
- Setenes Trobades Culturals Pirinenques: El Pirineu 1.000 anys després: visió de futur* (2011). [Andorra la Vella]: Societat Andorrana de Ciències [et al.]. 238 p. ISBN 978-99920-61-09-1
- Studium Mediaevale. Revista de Cultura visual – Cultura escrita* [Besalú], núm. 3 (2011). 326 p. ISSN: 2013-1992, [Edita: Amics de Besalú i el seu Comtat]
- SUBIÑÀ I COLL, Enric [dir.] (2011). *XXVII Sessió d'Estudis Mataronins: 20 de novembre de 2010*. Mataró: Museu Arxiu de Santa Maria – Centre d'Estudis Locals de Mataró. ISBN: 978-84-614-4226-3. [Inclou CD]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 110 (novembre 2011). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]. ISSN: 1695-7709
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 111 (desembre 2011). 19 p. [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]. ISSN: 1695-7709
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 112 (gener 2012). 19 p. ISSN: 1695-7709 [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Temps de Franja* [Calaceit], núm. 113 (abril 2012). 19 p. ISSN: 1695-7709 [Edita: Iniciativa Cultural de la Franja]
- Terme* [Terrassa], núm. 26 (2011): Patrimoni cultural: Terrassa gastronòmica. 293 p. ISSN: 0213-6678
- TORRES, Miquel; CAPDEVILA, Joaquim; MARGRIÑA, Josefina [eds.] (2011). *L'home i el paisatge de la Segarra geogràfica: de la vall del Llobregós a la vall del Corb: Obra fotogràfica i artística de Josep M. Miró Rosinach*. Sant Martí de Maldà: Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Cum Laude, reconeixement a la investigació; 2). 288 p. ISBN: 978-84-96908-70-3
- TORRES, Miquel; GABARRA, Dolors; GONZÁLEZ, Joan Ramon [coord.] (2012). *Rituals i simbolismes, de la prehistòria a l'actualitat: Actes de la XL Jornada de Treball. Artesa de Segre, 2010*. Sant Martí de Maldà: Grup de Recerques de les Terres de Ponent. 386 p. ISBN: 978-84-615-8203-7
- Trena i peu* [L'Arboç], núm. 53 (setembre-octubre 2011). 62 p. [Edita: L'Arboç Acthiva't]
- Trena i peu* [L'Arboç], núm. 54 (novembre – desembre 2011). 63 p. [Edita: L'Arboç Acthiva't]
- Trena i peu* [L'Arboç], núm. 55 (gener-febrer 2012). 63 p. [Edita: L'Arboç Acthiva't]
- Trena i peu* [L'Arboç], núm. 56 (març-abril 2012). 55 p. [Edita: L'Arboç Acthiva't]
- VELASCO GONZÁLEZ, Alberto (2011). *Devocions pintades: Retaules de les Valls d'Àneu (segles XV i XVI)*. Lleida: Pagès; Consell Cultural de les Valls d'Àneu. 349 p. ISBN: 978-84-9975-173-3
- VERGÉS, Àngel; COLOMER, Jordi [eds.] (2011). *Llegendes i paisatges dels Països Catalans*. Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Quaderns; 30). 219 p. ISBN: 978-84-933527-9-0
- VILLANGÓMEZ LLOBET, M. (2012). *Llocs viscuts*. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs. 250 p. ISBN: 978-84-87455-56-8
- VINYES I ROIG, Pau [et al.] (2011). *Retrats per a la memòria: Persones i lluita antifranquista al districte de Sant Andreu (1939-1982)*. Barcelona: Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Llibre de Finestrelles; 5). 270 p.
- X Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú (2011)*. Besalú: Amics de Besalú i el seu Comtat. 337 p. ISBN: 978-84-89841-84-0
- YLLA-CATALÀ GENÍS, Antoni; RIERA ARTÉS, Antoni; YLLA-CATALÀ DURAN, Elisabet (2012). *80 anys de pell a Vic: 1930-2010*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs (Monografies; 29). 198 p. ISBN: 978-84-936936-7-1

Centres i instituts d'estudis adherits a la CCEPC

1. Agrupació Cultural Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Amics del Castell de Gelida (Gelida)
5. Arrels Cultura (Caldes d'Estrac)
6. Arxiu de Tradicions de l'Alguer (l'Alguer)
7. Arxiu Festiu Catalunya. Fundació Privada (Barcelona)
8. Associació Catalana de Documentació Històrica Patrimonial i Familiar (Sant Vicenç de Castellet)
9. Associació Cultural "Modilianum" (Moia)
10. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
11. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
12. Associació Cultural del Montserrat (Collbató)
13. Associació de Cultura del Comú de Particulars (la Pobla de Segur)
14. Associació d'Estudis Torellonencs (Torelló)
15. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Girona)
16. Associació Grup de Recerca de Cerdanya (Puigcerdà)
17. Ateneu Popular de Calonge (Calonge)
18. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
19. Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell (Argentona)
20. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
21. Centre d'Estudis Cadaquesencs (Cadaqués)
22. Centre d'Estudis Canetencs (Canet de Mar)
23. Centre d'Estudis Centellencs (Centelles)
24. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
25. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
26. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
27. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
28. Centre d'Estudis d'Altafulla (Altafulla)
29. Centre d'Estudis d'Avià (Avià)
30. Centre d'Estudis de Gavà (Gavà)
31. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
32. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
33. Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Flix)
34. Centre d'Estudis de les Garrigues (les Borges Blanques)
35. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat)
36. Centre d'Estudis de Montjuïc (Barcelona)
37. Centre d'Estudis de Sant Cebrià (Sant Cebrià de Vallalta)
38. Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor)
39. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
40. Centre d'Estudis del Besòs-Canyet (Badalona)
41. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodona)
42. Centre d'Estudis del Lluçanès (Prats de Lluçanès)
43. Centre d'Estudis del Priorat (Torroja)
44. Centre d'Estudis del Voltreganès (Sant Hipòlit de Voltregà)
45. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
46. Centre d'Estudis de Subirats (Subirats)
47. Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà (Isona)
48. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
49. Centre d'Estudis Escalencs (l'Escala)
50. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
51. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
52. Centre d'Estudis Lacetans (Solsona)
53. Centre d'Estudis Locals d'Alaior - Fòrum 3r Mil·lenni (Alaior)
54. Centre d'Estudis Martorellencs (Martorell)
55. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
56. Centre d'Estudis Mont-roigencs (Mont-roig del camp)
57. Centre d'Estudis Pirineu Natural (la Seu d'Urgell)
58. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
59. Centre d'Estudis Ribagorçans (Benavarri)
60. Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar" (Riudoms)
61. Centre d'Estudis Santfostencs "Amics de Cabanyes" (Sant Fost de Campsentelles)
62. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
63. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
64. Centre d'Estudis Seniens (la Sènia)
65. Centre d'Estudis Sinibald de Mas (Torredembarra)
66. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
67. Centre de Lectura de Reus (Reus)
68. Centre de Recerca Històrica del Poble-sec - CERHISEC (Barcelona)
69. Centre de Recerques del Pla d'Urgell "Mascançà" (Mollerussa)
70. Centre de Recerques i Estudis "Mogoda" (Santa Perpètua de Mogoda)
71. Centre d'Estudis "Lo Llescó" (Mas de Barberans)
72. Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà (Montblanc)
73. Centre Miró de Mont-roig del Camp (Mont-roig del Camp)
74. Centre Picasso d'Orta - Associació UNESCO (Horta de Sant Joan)
75. Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona (Tarragona)
76. Circare. Grup de Recerca (Barcelona)
77. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola (Cerdanyola)
78. Consell Cultural de les Valls d'Aneu (Esterrri d'Aneu)
79. Esbart Català de Dansaires (Barcelona)
80. Espai de Recerca (Molins de Rei)
81. Espais Escrits - Xarxa del Patrimoni Literari Català (Folgueroles)
82. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
83. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
84. Fundació Roca i Galès (Barcelona)
85. Grup de Recerques Històriques de Castelldefels "El Torreó" (Castelldefels)
86. Grup d'Estudis d'Esplugues (Esplugues de Llobregat)
87. Grup d'Estudis Hortariu de l'Ateneu Popular de Ponent (Lleida)
88. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
89. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
90. Grup d'Investigació i Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
91. Grup de Recerca de Cervelló (Cervelló)
92. Grup de Recerca Folklorica d'Osona (Folgueroles)
93. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
94. Grup d'Història del Casal (Mataró)
95. Institut d'Estudis Baleàrics (Palma de Mallorca)
96. Institut d'Estudis Ceretans (Puigcerdà)
97. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Pedreguer)
98. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Amposta)
99. Institut d'Estudis Comarcals del Pla d'Urgell (Mollerussa)
100. Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida (Ontinyent)
101. Institut d'Estudis del Baix Cinca (Fraga)
102. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
103. Institut d'Estudis Empordanesos (Figueres)
104. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
105. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès)
106. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
107. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
108. Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell (Adrall)
109. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
110. L'Arboç ACTIVAT (l'Arboç)
111. Museu Arxiu de Santa Maria - Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
112. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Olot)
113. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
114. Patronat Francesc Eiximenis (Girona)
115. Societat Andorrana de Ciències (Andorra la Vella)
116. Societat Arqueològica Lul·liana (Palma de Mallorca)
117. Taller d'Història de Gràcia (Barcelona)
118. Terra dels Avis (Elna)
119. Tot Història Associació Cultural (Barcelona)

FRONTISSA

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA
Tel. 933 248 585 ext 131 • Fax 932 701 180 • ccepc@iec.cat • www.ccepc.org

Consell de Redacció:

M. Teresa Borràs, Narcís Figueras, M. Carme Jiménez,
Lourdes Plans, Marcel Poblet, Josep Santesmeses i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - **Composició i impressió:** Gràfiques del Matarranya. Calaceit

Amb el suport de:

